

ผลกระทบการพัฒนาถนนชายกว๊าน ตั้งแต่หลังสำนักงาน เทศบาลเมืองพะเยา ถึงหน้า
อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานโยบายสาธารณะ
พฤษภาคม 2555
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

อาจารย์ที่ปรึกษา และคณบดีวิทยาลัยการศึกษาต่อเนื่อง ได้พิจารณาการศึกษา
ค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “ผลกระทบการพัฒนาถนนชายกว๊าน ตั้งแต่หลังสำนักงาน เทศบาล
เมืองพะเยา ถึงหน้าอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา” เห็นสมควรรับ
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
นโยบายสาธารณะ ของมหาวิทยาลัยพะเยา

(ดร.พงษ์สนธิ คุณณะลา)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นพรัตน์)

คณบดีวิทยาลัยการศึกษาต่อเนื่อง

พฤษภาคม 2555

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่ง จาก ดร.พงษ์สนธิ คุณณะลา ท่านอาจารย์ที่

ปรึกษา ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ แก้ไข ตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยและ ข้อบกพร่องต่างๆ จนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอกราบ ขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ ดร.สุนทร คล้ายอ่ำ และนางสาวสัตยา วงศ์ราษฎร์ ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือแบบสอบถาม ที่สละเวลาให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไข ข้อบกพร่องต่างๆ สนับสนุนการศึกษาอิสระกระทั่งเสร็จสมบูรณ์ลุล่วงด้วยดี ขอกราบ ขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชา ให้กับผู้ศึกษาตลอดระยะเวลา 2 ปี ที่ได้ศึกษาในมหาวิทยาลัยพะเยา

ขอกราบขอบพระคุณพ่อ คุณแม่ ญาติพี่น้อง ที่คอยให้กำลังใจ และเป็นบุคคลที่อยู่ เบื้องหลังความสำเร็จของผู้ศึกษา และขอกราบขอบพระคุณสมาชิกสภาเทศบาลเมืองพะเยา ผู้นำชุมชน ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพะเยา เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองพะเยาทุกท่าน และ นักท่องเที่ยว ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คุณค่า และประโยชน์ อันพึงมีจาก การศึกษาค้นคว้าฉบับนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าขอมอบแด่ผู้มีพระคุณทุกท่าน

การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้ หากมีสิ่งใดขาดตกบกพร่อง หรือผิดพลาดประการ ใด ผู้ศึกษาขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษาค้นคว้าแบบอิสระนี้ คงเป็น ประโยชน์กับผู้ที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

กฤศ แสงตะวัน

ชื่อเรื่อง	ผลกระทบการพัฒนาถนนชายกว๊าน ตั้งแต่หลังสำนักงานเทศบาลเมืองพะเยา ถึงหน้าอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
ผู้ศึกษาค้นคว้า	กฤศ แสงตะวัน
ที่ปรึกษา	ดร.พงษ์สนธิ คุณนะลา
ประเภทสารนิพนธ์	การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ร.ป.ม. สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, มหาวิทยาลัยพะเยา, 2555

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เพื่อศึกษาผลกระทบที่มีต่อชุมชนจากการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ตั้งแต่หลังสำนักงานเทศบาลเมืองพะเยา ถึงหน้าอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา และเพื่อหาแนะแนวทางในการลดปัญหาผลกระทบ และหาแนวทางจัดการการท่องเที่ยว ที่เหมาะสมกับชุมชนจากการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือชุมชนเทศบาลเมืองพะเยา กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าบริเวณถนนชายกว๊านพะเยาและกลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 7,419 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 365 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้สถิติพื้นฐานซึ่งประกอบด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 51-0 ปี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10.001-20.000 บาท การศึกษาในระดับปวช./ปวส และประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ผลกระทบของการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาโดยรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

Title THE INPACE ON THE COMMUNITY AND DEVELOPING A ROAD
KHWAN PHAYAO FROM THE DISTRICT MUNICIPALITY TO FACE THE
MONUMENT KING NGAM MUANG MUANG PHAYAO PROVINCE

Author Mr.s.Kirt Sangtawan

Advisor DR.Pongsanit Koonnala

Academic paper Independent Study, M.P.A. in Public Policy, University of Phayao, 2012.

ABSTRACT

This study the impact on the community and developing a road khwan phayao from the District Municipality to face the monument King Ngam Muang and to recommend guidelines for reducing the impact of problems and find the solutions to manage the tourism that is appropriate for the community and developing a road demographic in education is a community of phayao. Employers groups ample shops and street phayao tourist number 7,419 people selected sample number 365 for example by using a questionnaire and analyze the basic statistics as quantitative values each mean and standard deviation. Results of the study found that most of the sample group is female aged 51 – 60 years the average revenue per month 10,001–20.000 ฿.Education and profession/puat hire General impact of coastal road development, including 4 top khwan phayao found that overall in intermediate.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
ประโยชน์ของการศึกษา	3
ขอบเขตของการศึกษา.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
2 แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับผลกระทบ	6
แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบ	9
แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ.....	13
แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคม	15
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาไปสู่การเปลี่ยนแปลงของชุมชนชนบท	20
การพัฒนากว๊านพะเยา	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	24
3 วิธีดำเนินการวิจัย	29
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	29
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล	30
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	31
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	31
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	33
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	33
ส่วนที่ 2 ผลกระทบของการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม	36

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลกระทบของการ พัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ที่มีต่อสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของชุมชนริมกว๊านพะเยา.....	41
5 บทสรุป	45
สรุปผลการศึกษา	45
อภิปรายผลการศึกษา	46
ข้อเสนอแนะ	49
บรรณานุกรม	51
ภาคผนวก.....	55
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการศึกษา	56
ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า	63

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงวงจรนโยบายสาธารณสุข.....	11
2 แสดงจำนวนสัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	30
3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ	33
4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ	34
5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน	34
6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา.....	.35
7 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ.....	35
8 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลกระทบของการพัฒนา ถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อภาพรวม ทั้ง 4 ด้าน.....	36
9 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลกระทบของการพัฒนา ถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อสภาพแวดล้อม.....	37
10 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลกระทบของการพัฒนา ถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจ.....	38
11 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลกระทบของการพัฒนา ถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อสังคม.....	39
12 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลกระทบของการพัฒนา ถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อวัฒนธรรม.....	40

สารบัญภาพ

ภาพ

หน้า

1	กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	4
---	---------------------------	---

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กว๊านพะเยา อยู่ในเขตอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เป็นทะเลสาบน้ำจืดใหญ่เป็นอันดับ 1 ในภาคเหนือ และ อันดับ 3 ของประเทศไทย (รองจากหนองหานและบึงบอระเพ็ด) คำว่า "กว๊าน" ตามภาษาพื้นเมืองหมายถึง "บึง" เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติอยู่ใจกลางเมืองพะเยาโดยกว๊านพะเยาเป็นแหล่งน้ำที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในภาคเหนือมีเนื้อที่เฉลี่ย 20,5296 ตารางกิโลเมตร หรือ 12,831 ไร่ เกิดจากน้ำที่ไหลมาจากห้วยต่าง ๆ 18 สาย มีปริมาณน้ำเฉลี่ยปีละ 29.40 ล้านลูกบาศก์เมตร กว๊านพะเยาตั้งอยู่ในที่ราบของแม่น้ำอิง ซึ่งไหลเข้าและไหลออกจากกว๊านพะเยา โดยที่แม่น้ำอิงไหลเข้ากว๊านพะเยา ทางบริเวณตอนเหนือของกว๊านพะเยา และไหลออกจากกว๊านทางปลายด้านตะวันออกเฉียงใต้ และจะไหลต่อไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือลงสู่แม่น้ำโขง กว๊านพะเยาเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดเป็นแหล่งน้ำดิบที่สุบไปผลิตน้ำประปาสำหรับชุมชนเมืองพะเยา และดอกคำใต้ อีกทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัด (ชัยวัฒน์ จันทิมา, 2545, หน้า 44-45)

ในอดีตประชาชนพะเยา ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก มีที่นาเฉลี่ยครอบครัวหนึ่งไม่เกิน 10 ไร่ ประชาชนจึงยากจนเป็นส่วนมาก บางหมู่บ้านถึงกับอพยพไปอยู่จังหวัดอื่น เช่น จังหวัดเชียงราย ส่วนสินค้าที่จะนำไปขายกันที่ตลาดก็มีข้าวสาร หมากพลู มะพร้าว กล้วย และผักต่าง ๆ ที่ไปเก็บมาจากป่าเขา ของชาวบ้านรอบนอกหอบหิ้วเอาไปขายตลาดในตัวเมือง ซึ่งมีระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตร เดินตามเส้นทางเกวียน เลียบฝั่งกว๊านทางด้านใต้ ทุ่งนา ผ่านหมู่บ้านต่าง ๆ ขึ้นฝั่งกว๊านสู่ตลาดในเวียง

ปัจจุบันกว๊านพะเยาถูกจัดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศกำลังพัฒนาที่มีคุณค่า ความสำคัญทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ภายใต้กรอบการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและการอนุรักษ์แหล่งที่อยู่อาศัยเนื่องจากมีบทบาทสำคัญทางอุทกวิทยา ชีววิทยาหรือนิเวศวิทยา และข้อเสนอทางมาตรการเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความจำเป็นเร่งด่วน สมควรได้รับการคุ้มครองฟื้นฟูและศึกษา (นิคม บุญเสริม, 2555, สื่อออนไลน์) ปี พ.ศ. 2482 เป็นต้นมา มีการพัฒนากว๊านพะเยาและพื้นที่โดยรอบซึ่งทำให้เกิดผลดีและผลเสียต่อระบบนิเวศในบริเวณลุ่มน้ำนี้หลายประการ ผลดีคือชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำนี้ได้มากขึ้น สังคมและชุมชนมีเศรษฐกิจเติบโตอย่างต่อเนื่อง ในทางตรงข้ามทำให้เกิดปัญหาและผลกระทบต่อทรัพยากรของกว๊านพะเยา

(ชัยวัฒน์ จันทิมา, 2545, หน้า 26) ซึ่ง สือชัย จุลาลัย (2536, หน้า 96-100) ได้สรุปปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในกว๊านพะเยา ดังนี้ 1) คุณภาพของน้ำต่ำลง เนื่องจากกว๊านพะเยาเป็นที่ราบลุ่มน้ำคล้ายแอ่งกระทะทำให้เป็นที่รองรับการไหลเทของเสียที่มากับน้ำ โดยเฉพาะของเสียสารเคมีและน้ำเสียจากชุมชนและพื้นที่โดยรอบ ปัจจุบันชุมชนรอบกว๊านพะเยาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเทศบาลเมืองพะเยามีการขยายตัวอย่างมาก รวมถึงการเพิ่มขึ้นของประชากรและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้นได้ระบายลงสู่กว๊านพะเยามีปริมาณมากขึ้น (ชัยวัฒน์ จันทิมา, 2545, หน้า 50) 2) ความสามารถในการกักเก็บน้ำลดลง สาเหตุจากตะกอนดินจากลำน้ำอิงและลำน้ำโดยรอบที่พัดพามาทับถมภายในกว๊านพะเยา ระบบการผลิตด้านการเกษตรรอบกว๊านพะเยาทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดินลงสู่แหล่งน้ำและมีการพัฒนาที่ดินโดยการถมรวมทั้งการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานต่าง ๆ 3) ปริมาณสัตว์น้ำลดลง สาเหตุหลัก 2 ประการคือการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศของลุ่มน้ำและการจับปลาด้วยอุปกรณ์ที่ไม่เหมาะสม (ชัยวัฒน์ จันทิมา, 2545, หน้า 52-54) 4) การบุกรุกของพื้นที่ปัจจุบัน พบว่าบริเวณริมกว๊านพะเยาด้านทิศตะวันตกมีการบุกรุกเข้าไปทำประโยชน์และยึดครองพื้นที่เพื่อใช้ในการเกษตรกรรมที่อยู่อาศัย ด้านทิศตะวันออกส่วนที่เป็นที่ตั้งของเทศบาลเมืองพะเยา พื้นที่เกือบตลอดแนวได้ถูกใช้ประโยชน์ไปในทางการค้า โดยเฉพาะร้านอาหารและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การขยายถนนและสร้างสวนหย่อมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว 5) ปัญหาอันเกิดจากโครงการพัฒนาและนโยบายของรัฐ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว การขุดลอก การจัดการบริหารน้ำ นอกจากนี้ยังทำให้วิถีชีวิตของชุมชนรอบกว๊านพะเยาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่สภาพบ้านเรือนเป็นที่อยู่อาศัย เปลี่ยนเป็นอาคารพาณิชย์ ร้านค้า ร้านอาหารเพิ่มมากขึ้น ประชาชนที่มีอาชีพทำประมงรอบกว๊านพะเยาเปลี่ยนไปทำงานรับจ้าง และจากรายงานสถิติการเกิดอุบัติเหตุรวบรวมโดยโรงพยาบาลพะเยาระหว่างเดือนตุลาคม 2542 ถึง เดือนกันยายน 2543 พบว่าถนนรอบกว๊านพะเยาเป็นจุดหนึ่งที่มีอุบัติเหตุสูง (บุญส่ง สัตโยภาสและคณะ, 2544, หน้า 59)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงผลกระทบจากการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา เขตเทศบาล อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาในประเด็นเรื่อง ผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนริมกว๊านพะเยารวมถึงระดับความรุนแรงของผลกระทบว่ามีมากน้อยเพียงใด และส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างไร เพื่อจะได้นำปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ นำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาทางแก้ไขให้เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาผลกระทบที่มีต่อชุมชนจากการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ตั้งแต่หลังสำนักงานเทศบาลเมืองพะเยา ถึงหน้าอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
2. เพื่อหาแนะแนวทางในการลดปัญหาผลกระทบ และหาแนวทางจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนจากการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ตั้งแต่หลังสำนักงานเทศบาลเมืองพะเยา ถึงหน้าอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

ประโยชน์ของการศึกษา

1. ทราบถึงผลกระทบที่มีต่อชุมชนจากการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ตั้งแต่หลังสำนักงานเทศบาลเมืองพะเยา ถึงหน้าอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
2. แนวทางในการลดปัญหาผลกระทบ และหาแนวทางจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนจากการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาตั้งแต่หลังสำนักงานเทศบาลเมืองพะเยา ถึงหน้าอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษา
 - ตัวแปรในการสำรวจ
 - ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา อาชีพ ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านวัฒนธรรม
 - ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ผลกระทบจากการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ตั้งแต่หลังสำนักงานเทศบาลเมืองพะเยา ถึงหน้าอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

ในการศึกษานี้ได้กำหนดพื้นที่ศึกษาในเขตเทศบาลเมืองพะเยา ตั้งแต่หลังสำนักงานเทศบาลเมืองพะเยา ถึงหน้าอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
3. ขอบเขตด้านประชากร

ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนในชุมชนเทศบาลเมืองพะเยา กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าบริเวณถนนชายกว๊านพะเยา และกลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 7,419 คน

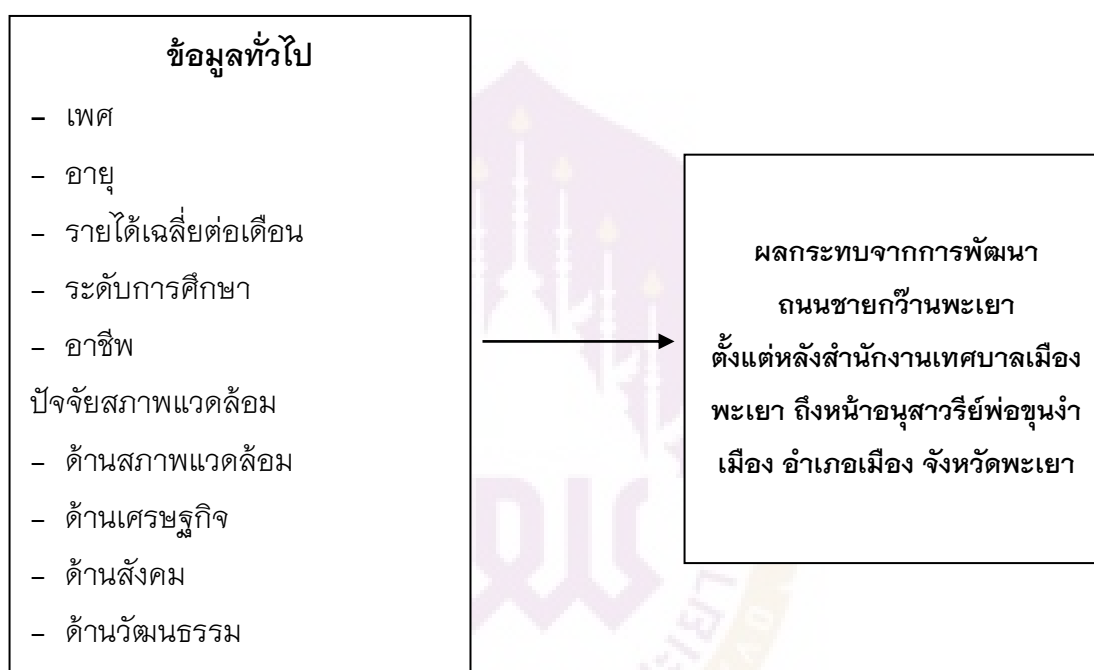
กรอบแนวคิดในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ

(Independent Variables)

ตัวแปรตาม

(Dependent Variables)

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผลกระทบ หมายถึง ผลของการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงจากสภาพที่เป็นอยู่ ในช่วงระยะเวลาหนึ่งในด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นหรือ แย่ลงกว่าเดิมของประชากรจากการดำเนินงานและภายหลังการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นแหล่งท่องเที่ยว การบุกรุกพื้นที่ที่ริมน้ำ การปล่อยของเสียลงสู่แม่น้ำของภาคเกษตร และอุตสาหกรรม โดยไปสู่อีกสภาพหนึ่งทั้งทางบวกและทางลบ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม แต่ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษามุ่งศึกษาผลกระทบในด้านลบจากนโยบายการพัฒนากว๊านพะเยา

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งทางบวก และทางลบที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อรายได้ หนี้สิน เงินออม ทรัพย์สินผลผลิตทางเกษตรกรรม ความเป็นอยู่และทรัพยากรที่มีอยู่

ผลกระทบด้านสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งทางบวก และทางลบที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อความสัมพันธ์ของครอบครัว ความสัมพันธ์ของชุมชน การใช้เวลาในชีวิตประจำวัน ค่านิยม ประเพณี ความเป็นอยู่ การศึกษา การนันทนาการ และปัญหาสังคม

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ตั้งแต่หลังสำนักงานเทศบาลเมืองพะเยาถึงหน้าอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เพื่อเป็นกรอบความคิดในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับผลกระทบ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบ
3. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ
4. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคม
5. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาไปสู่การเปลี่ยนแปลงของชุมชนชนบท
6. การพัฒนากว๊านพะเยา
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับผลกระทบ

แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องผลกระทบ มีผู้ให้ความหมายผลกระทบไว้ดังนี้
ผลกระทบ หมายถึง ผลประโยชน์และหรือผลเสียหายอันอาจเกิดขึ้นจากการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยตรง (พีระ รัตนวิจิตร, 2537, หน้า 2) ส่วนผลกระทบของนโยบายใดนโยบายหนึ่ง หมายถึง ผลทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายนั้น (พงศ์พิพัฒน์ โสณางรอง, 2544, หน้า 25) แบ่งผลกระทบได้เป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. แบ่งผลกระทบตามแง่มุมเนื้อหา อาจแบ่งออกได้เป็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบทางสังคม และผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลกระทบทางกายภาพ ตัวอย่างเช่น ผลกระทบจากการดำเนินนโยบายสร้างเขื่อน ทำให้คนเป็นโรคพยาธิซึ่งไม่เคยเป็นมาก่อนมากขึ้นตัวอย่างผลกระทบทางสังคม เช่น ผลกระทบจากการดำเนินนโยบายโครงการ คจก. ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านและทหารมากขึ้น
2. แบ่งผลกระทบตามแง่มุมของความเป็นจริงที่เกิดขึ้น เราอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ผลกระทบในเชิงภาวะวิสัย (objective impact) ซึ่งได้แก่ผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยที่ไม่

ขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของคน เช่น การดำเนินนโยบายคุมกำเนิด อาจจะทำให้สัดส่วนของผู้สูงอายุสูงขึ้นไม่ว่าใครจะรับรู้หรือไม่ก็ตาม ผลกระทบอีกประเภทหนึ่ง คือ ผลกระทบเชิงอัตวิสัย (subjective impact) ได้แก่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในความรู้สึกนึกคิดของคน เช่น การดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการขยายตัวของโสเภณี ทำให้คนไทยเป็นอันมากรู้สึกอับอายต่างชาติ

3. แบ่งตามแ่งมุมของทิศทางที่กระทบ อาจแบ่งออกได้เป็น ผลกระทบโดยตรง (direction impact) และผลกระทบทางอ้อม (indirect impact)

4. แบ่งตามแ่งมุมของคุณค่าของผลกระทบ อาจแบ่งออกได้เป็น ผลกระทบในเชิงบวก (negative impact) หมายถึง ผลกระทบที่เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและผลกระทบในเชิงลบ (negative impact) ได้แก่ ผลกระทบที่ไม่เป็นที่พึงปรารถนา

5. แบ่งผลกระทบตามเวลาอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ผลกระทบระยะสั้น หมายถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบัน ผลกระทบระยะยาว หมายถึง ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

6. แบ่งผลกระทบตามความรุนแรงก็อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ผลกระทบที่มีความรุนแรงและเกิดขึ้นในขอบเขตวงกว้าง ส่วนอีกประการหนึ่งคือ ผลกระทบที่ไม่รุนแรงและเกิดในวงแคบ ในการศึกษานี้จะใช้แนวคิดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยพิจารณาถึงผลกระทบในเชิงภาวะวิสัยที่เกิดขึ้นโดยตรงในเชิงบวกและระยะสั้น

แสวง รัตนมงคลมาศ (2538, หน้า 5) ได้สรุปว่า ผลกระทบ คือ ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือนโยบายใดนโยบายหนึ่ง ซึ่งเราแบ่งผลกระทบได้เป็นประเภทต่าง ๆ ตามมิติ (dimension) ดังนี้คือ

1. การแบ่งผลกระทบตามแ่งมุมเนื้อหา อาจแบ่งออกได้เป็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านการบริหาร ด้านสิ่งแวดล้อมและกายภาพ เช่น ผลกระทบจากการดำเนินนโยบายสร้างเขื่อนทำให้คนเป็นโรคพยาธิ ซึ่งไม่เคยเป็นมาก่อนมากขึ้นหรือผลกระทบจากการดำเนินนโยบายโครงการ คจก. ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านและทหารมากขึ้น

2. การแบ่งผลกระทบตามแ่งมุมของความเป็นจริงที่เกิดขึ้น (reality) เราอาจแบ่งได้เป็นสองประเภทใหญ่ ๆ คือ ผลกระทบในเชิงภาวะวิสัย (objective impact) ซึ่งได้แก่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยที่ไม่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของคน เช่น การดำเนินนโยบายคุมกำเนิดจะทำให้สัดส่วนของผู้สูงอายุสูงขึ้นไม่ว่าใครจะรับรู้หรือไม่ เช่นนี้ก็จะเกิดขึ้นประเภทหนึ่ง คือผลกระทบเชิงอัตวิสัย (subjective impact) ได้แก่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในความรู้สึกนึกคิดของคน เช่น การดำเนิน

นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของโสเภณีทำให้คนไทยเป็นอันมากอับอายต่างชาติ

3. การแบ่งตามแ่งมุมของทิศทางที่กระทบ (impact) อาจแบ่งได้เป็นผลกระทบโดยตรง (direction impact) ผลกระทบทางอ้อม (indirection impact)

4. การแบ่งตามแ่งมุมของคุณค่า (value) ของผลกระทบ อาจแบ่งได้เป็นผลกระทบในเชิงบวก (position impact) หมายถึง ผลกระทบที่เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและผลกระทบในเชิงลบ (negative impact) ได้แก่ผลกระทบที่ไม่เป็นที่พึงปรารถนา

5. การแบ่งผลกระทบตามช่วงเวลา (time) ที่เกิดจะสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ผลกระทบในระยะสั้น (short run impact) สรุปอีกประเภทหนึ่งได้แก่ผลกระทบที่เกิดขึ้นในอนาคต (future impact) หรือผลกระทบในระยะยาว (long run impact)

6. การแบ่งผลกระทบตามขอบเขตที่เกิดขึ้นสามารถแบ่งออกได้เป็นผลกระทบที่มีผลในวงกว้างและผลกระทบที่มีผลในวงแคบ

แสงสรรค์ ภูมิสถาน (2546, หน้า 33) กล่าวว่าโดยทั่วไปคำว่า ผลกระทบ (impact) ถ้าหากเป็นการกล่าวถึงโดยทั่วไป คำว่าผลกระทบก็เป็นคำกลาง ๆ ที่มีความหมายได้ทั้งทางบวกและทางลบ

โดยทั่วไป คำว่า “ผลกระทบ” หรือ “impact” เป็นคำกลาง ๆ ที่มีความหมายได้ทั้งทางบวกและทางลบ โดย เกษม จันทรแก้ว (2542, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของผลกระทบไว้ว่า “การเปลี่ยนแปลงทั้งขนาดและทิศทางจากสภาพเดิมของสิ่งใดก็ได้ ทั้งที่มองเห็นหรือสัมผัสได้ และที่ไม่สามารถมองเห็นได้ ซึ่งมีขนาดและปริมาณที่สามารถวัดได้เป็นจำนวน ทั้งเป็นตัวเลขและเทียบเป็นตัวเลขได้ การเปลี่ยนแปลงนี้ต้องมีทิศทางในการเปลี่ยนแปลง ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางบวก (เพิ่มขึ้น ดีขึ้น และมากขึ้น) และการเปลี่ยนแปลงทางลบ (เลวลง หรือ ลดลง) ดังนั้นผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์จึงเรียกว่า “ผลกระทบสิ่งแวดล้อม” ซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทั้งขนาดและทิศทางจากการกระทำของมนุษย์หรือธรรมชาติ โดยเน้นถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมจากภาวะวิสัยที่เคยเป็นมาในภาวะวิสัยธรรมชาติ

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับผลกระทบข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ผลกระทบ คือ ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งอาจเป็นผลที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ และอาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายและมีใช้กลุ่มเป้าหมาย หรือกระทบต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่วนการแบ่งประเภทของผลกระทบสามารถจำแนกได้ 6 ลักษณะด้วยกันตามแ่งมุมเนื้อหา ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ทิศทาง คุณค่าของผลกระทบ เวลาและความรุนแรง

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบ

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะจะมุ่งเน้นขั้นตอนในการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลแต่ในที่นี้จะศึกษาถึงผลกระทบของนโยบายตั้งนั้นจึงเกี่ยวข้องกับการประเมินผลแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลมีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ ดังนี้

เอลคิน (Alkin, 1972, p. 107) (อ้างอิงใน ปุระชัย เปี่ยมสมบุรณ์, 2549, หน้า 9) กล่าวว่า “การประเมินผลเป็นกระบวนการของการทำให้เกิดความมั่นใจในการตัดสินใจ ด้วยการ ตัดใจ ด้วยการคิดเลือกข้อมูลที่เหมาะสม รวบรวมและวิเคราะห์ เพื่อจัดทำรายงานสรุปสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม”

รอสซีและฟรีแมน (Rossi & Freeman, 1982, p. 20) (อ้างอิงใน ปุระชัย เปี่ยมสมบุรณ์, 2549, หน้า 11) กล่าวว่า “การประเมินผลเป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยด้านสังคมสำหรับตัดสินใจและพัฒนาโครงการด้านสังคม ด้านการวางแผน การติดตามผล ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพของโครงการ”

ไวส์ (Weiss, 1972, p. 4) (อ้างอิง ในปุระชัย เปี่ยมสมบุรณ์, 2549, หน้า 10) กล่าวว่า “การประเมินผล หมายถึง การประเมินผลเพื่อวัดผลกระทบของโครงการเทียบกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในฐานะเป็นมรรควิธีที่นำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการและการปรับปรุงโครงการ”

ครอนบาช (Cronbach, 1963, p. 64) (อ้างอิงใน เยาวดี วิบูลย์ศรี, 2542, หน้า 32-34) กล่าวว่า “การประเมินผลเป็นกระบวนการที่เป็นระบบในการเก็บรวบรวมและใช้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจจุดมุ่งหมายหลักของการประเมินโครงการอยู่ที่ความต้องการทราบผลของโครงการการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานและส่วนใดส่วนหนึ่งของโครงการที่ควรปรับปรุงแก้ไข”

สไครเวน (Scriven, 1967, p. 37) (อ้างอิงใน เยาวดี วิบูลย์ศรี, 2542, หน้า 35) กล่าวว่า “การประเมินผลคือ การตัดสินคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน การประเมินผลโครงการ หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกิดขึ้นด้วยมาตรวัดที่มีค่าน้ำหนักเป็นเกณฑ์ที่เลือกจากจุดมุ่งหมายของโครงการ”

ปอปแฮม (Popham, 1975, p. 102) (อ้างอิงใน เยาวดี วิบูลย์ศรี, 2542, หน้า 37-38) กล่าวว่า “การประเมินผล คือ กระบวนการลดจำนวนข้อมูลด้วยการหาและตรวจสอบคุณค่าของข้อมูลขนาดใหญ่ แล้วจึงสังเคราะห์ข้อมูลเหล่านี้เข้าด้วยกันเพื่อตัดสินคุณค่า”

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1971, p. 153) (อ้างอิงใน เยาวดี วิบูลย์ศรี, 2542, หน้า 57) กล่าวว่า “การประเมินผลเป็นกระบวนการจำกัดข้อมูลที่ต้องการและทำการเก็บรวบรวมข้อมูล อันเป็นข่าวสารที่ให้ประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกต่าง ๆ ที่ให้ผลดีสำหรับการตัดสินใจ”

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2542, หน้า 99) กล่าวว่า การประเมินผล (evaluation) เป็นขบวนการตีความหมาย (interpretation) และตัดสินคุณค่า (value judgment) จากสิ่งที่วัดได้จากการวัดผล การประเมินผลต่ออาศัยวิธีการที่มีระบบแบบแผนในการรวบรวมข้อมูล ตลอดจนเหตุผลประกอบการพิจารณาตัดสินว่ากิจกรรมการศึกษานั้น ดี หรือ เลว อย่างไร เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมประการใด

พงศ์สันต์ ศรีสมทรัพย์ (2543, หน้า 13) กล่าวว่า “การประเมินผลเป็นเรื่องของการตรวจสอบและให้คุณค่าต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายใต้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ทั้งที่ปรากฏอย่างชัดเจนหรือส่อเค้าว่าจะเป็นอุปสรรค

จากแนวคิดของนักวิชาการสรุปได้ว่า การประเมินผล คือ กระบวนการที่เป็นระบบในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนเหตุผลประกอบการพิจารณาตัดสินว่ากิจกรรม โครงการที่ดำเนินการอยู่นั้นเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมและตรงตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมหรือโครงการนั้นหรือไม่ประการใด

นอกจากนี้ อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ (2541, หน้า 27-28) ได้กล่าวถึงการประเมินผล กระทบทางสังคม ว่า การประเมินผลกระทบทางด้านสังคม เป็นการตรวจสอบความเหมาะสมหรือความรุนแรงของเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดไว้ล่วงหน้าทางสังคมใน 3 ลักษณะได้แก่

1. กระบวนการประเมิน คาดการณ์ล่วงหน้า ถึงผลลัพธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่น่าจะเกิดจากนโยบาย การปฏิบัติการพัฒนาโครงการเฉพาะในบริบทของระดับชาติ รัฐ จังหวัด หรือท้องถิ่น

2. ผลลัพธ์ที่เปลี่ยนแปลงวิถีประชา ชีวิตการทำงาน การละเล่นที่สัมพันธ์ต่อกันและกันที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกชุมชนนั้นๆ

3. ผลกระทบทางวัฒนธรรม กระทบต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีประชา ค่านิยมระบบความเชื่อของคนที่ใช้เป็นแนวทางดำเนินชีวิตในสังคม การประเมินผลกระทบทางสังคม ให้ทิศทางด้านต่างๆดังนี้

1. ความเข้าใจ จัดการและควบคุมการเปลี่ยนแปลง
2. พยากรณ์ผลกระทบที่อาจจะเกิดจากยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลง
3. การจำแนก ปรับปรุง และปฏิบัติแผนยุทธศาสตร์ที่ล้มเหลวเพื่อลดผลกระทบทางสังคม

4. พัฒนา/ดำเนิน แผนการที่ช่วยจำแนกผลกระทบทางสังคม ที่อาจจะเกิดขึ้นในฐานะ เป็นผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

5. พัฒนากลไกการประเมินผล

6. ประเมินผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากโครงการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงทาง เทคโนโลยีและนโยบายรัฐ เป็นต้น

นโยบายสาธารณะ

ได้กำหนดแนวคิด ทฤษฎีนโยบายสาธารณะ สำหรับ ประชาชน นักการเมือง นักบริหาร และผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อแก้ไขข้อขัดข้อง ป้องกันการเกิดปัญหา พัฒนาสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง โดยกำหนดวงจรนโยบายสาธารณะ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ตาราง 1 แสดงวงจรนโยบายสาธารณะ

ก่อนดำเนินนโยบาย	กำหนดนโยบาย	ตัดสินใจนโยบาย	นำไปปฏิบัติ	ประเมินผล
- เกิดอะไรบ้าง	- มีแนวทางอย่างไร	- จะเลือกแนวทางใด	- แนวทางที่ได้ไป	- การดำเนินงานตามแนวทาง
- ปัญหาอะไรบ้าง	- โดยพิจารณาทางเลือก	- ทางที่เหมาะสม	ดำเนินการได้อย่างไร	ได้ผลหรือไม่จุดมุ่งหมาย
- เพื่ออะไร	ต่าง ๆ จาก	- บรรลุวัตถุประสงค์	1. ตัวแบบการจัดการ	1. เพื่อสนับสนุน/ยกเลิก
1. ปัญหาสาธารณะเข้าสู่	- ปัญหาทั่วไป	- เทคนิค กลยุทธ์ ต่าง ๆ	(1S3M1P) Structure	2. เพื่อทราบความ ก้าวหน้า
ระเบียบวาระ	- ปัญหาสังคม	- โดยยึดหลัก 3E2A1R	Man Money Materail	3. เพื่อปรับปรุงงาน
2. กำหนดเป้าหมาย	- ประเด็นปัญหาสังคม	3E	2. ตัวแบบพัฒนา	4. เพื่อศึกษาทางเลือก
กำหนดวัตถุประสงค์	- ข้อเสนอทางสังคม	- Effectiveness	องค์การ	5. ขยายผล
เพื่อ	- ข้อเสนอของรัฐบาล	- Efficiency	- การจูงใจ, ภาวะผู้นำ	โดย ใช้เกณฑ์/ตัวชี้วัด
- จัดลำดับความสำคัญ	แนวทางการวิเคราะห์	- Equity	ทำงานเป็นทีม, ความ	ความสำเร็จ 8 ตัว
- กำหนดทิศทาง	- แสวงหาข้อเท็จจริง	2A	ผูกพันยอมรับ	(ประสิทธิภาพ
- เกณฑ์ประเมิน	- มีคุณค่า คำนึง	- Adequacy	3. ตัวแบบเหตุผล	ประสิทธิผล, พอเพียง
การกำหนดนโยบาย	อย่างไร	- Appropriateness	4. ตัวแบบการเมือง	พึงพอใจ, เป็นธรรม,
- ต้องสอดคล้องค่านิยม	- ทางเลือกที่แก้ปัญหา	1R	5. ตัวแบบราชการ	ก้าวหน้า, ยั่งยืน, ความ
- ชัดเจนเป็นไปได้ในทาง	อนาคต โดยใช้แนวคิด	- Responsiveness	- กลุ่มผู้นำนโยบายไป	เสียหายต่อโครงการ
ปฏิบัติ	ทฤษฎีของ	1. ประสิทธิภาพ	ปฏิบัติ	โดยใช้แนวคิดทฤษฎีของ
- สมเหตุสมผล	1. Jeremy Bent ham	2. ประสิทธิภาพ	1. ฝ่ายการเมือง	Stufflebeam
- สอดคล้องกับ	หลักอรรถประโยชน์	3. ความเป็นธรรม	2. ระบบราชการ	CIPP MODEL
ทรัพยากร การเมือง	คนชอบกำหนด	4. ความพอเพียง	3. ข้าราชการ	1. C – สภาพแวดล้อม เพื่อหา
- กรอบเวลาที่เหมาะสม	นโยบายความสุข	5. ความเหมาะสม	นำไปปฏิบัติ	หลักการ, เหตุผล เพื่อกำหนด
ก่อนดำเนินนโยบาย	ต้องการหลีกเลี่ยง	6. ความรับผิดชอบ	3. ผู้ได้รับผลจาก	แผนงาน
ปัญหาทั่วไป	ความทุกข์ ความสุข มี		นโยบาย	2. I – บังคับนำเข้า เพื่อ
ปัญหาสังคม	คุณค่าสูงสุด เกิด		- แปรนโยบาย	ความเป็นไปได้ของโครงการ
ประเด็นปัญหา	ประโยชน์ต่อสังคม		ออกเป็นแผน,	ความ
ข้อเสนอของสังคม	มากที่สุด โดยไม่คำนึง	ตัดสินใจนโยบาย	6. ลักษณะของ	ประเมินผล
ข้อเสนอของรัฐบาล	ว่าใครเป็นผู้ได้รับ		หน่วยงาน	เพียงพอของทรัพยากรเพื่อ
ต้อง	2. Para to		- ระดับมหภาค,	กำหนดโครงสร้าง
- เป็นวิกฤต	หลักความสุขเกิดจาก		จุลภาค	3. P – กระบวนการ
- แดกตัวและขยายวง	ความรู้สึกรังเกียจ		- ระดมพลัง, แสวงหา	เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนา
- กระทบสภาพแวดล้อม	ทางเลือกใดที่ทำให้คน		การยอมรับ	และการปรับปรุงโครงการให้
- กระเทือนความรู้สึก	อย่างน้อย1คนรู้สึกดี		- ปัจจัยความสำเร็จ/	
	ขึ้นกว่าเดิม โดยไม่ทำ			

ตาราง 1 (ต่อ)

ก่อนตัวนโยบาย	กำหนดนโยบาย	ตัดสินใจนโยบาย	นำไปปฏิบัติ	ประเมินผล
- ร่วมสมัย	ให้คนรู้สึกแยกว่าเดิม คัดค้านอาจยกเลิก ถูกเลือก เสียหายต้อง ชัดเจน	3. John Rawls หลักความยุติธรรม สิ่งที่มีค่าทางสังคม ควรกำหนดนโยบาย แบ่งให้เท่าเทียมกัน	ล้มเหลว 1. ลักษณะของนโยบาย 2. วัตถุประสงค์ของ นโยบาย 3. ความเป็นไปได้ทาง การเมือง 4.. ความเป็นไปได้ ในทางเทคนิค/ทฤษฎี 5. ความเพียงพอของ ทรัพยากรแผนงาน, โครงการ, กิจกรรม ไปปฏิบัติ 6. ลักษณะของ หน่วยงาน 7. ทศนคติของผู้นำ 8. ความสัมพันธ์ ระหว่างกลไกต่าง ๆ - สิ่งที่ผลต่อ ความสำเร็จ/ล้มเหลว	ดีขึ้น เพื่อการควบคุมและการ ปรับปรุงแก้ไข 4. P – ผลผลิต เพื่อทบทวนโครงการ ประสงค์ของโครงการ เพื่อพิจารณาอุป, เลิก, ขยาย สนใจผลกระทบต่อผลลัพธ์ เพื่อเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์
ก่อนตัวนโยบาย		ตัดสินใจนโยบาย	1. ปัจจัยภายใน - การติดต่อสื่อสาร, ทรัพยากรบริหาร - โครงสร้างระบบ ราชการ, อุปนิสัย - การติดตามงาน 2. ปัจจัยภายนอก - ความชัดเจนของ วัตถุประสงค์ - การสนับสนุน งบประมาณ - การมีส่วนร่วม, นำไปปฏิบัติ การประสานงาน - การเมือง, ศก., ธรรมชาติ, IT - แผนการ ประชาสัมพันธ์ - การสนับสนุนจาก ภาคเอกชน, หน่วยงาน อื่น 3. ปัจจัยเหนือการ ควบคุม - การยอมรับของ รับบริการ	ประเมินผล
ก่อนตัวนโยบาย	กำหนดนโยบาย	ตัดสินใจนโยบาย		ประเมินผล

แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

ความหมายผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม เป็นมูลเหตุที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ และผลกระทบตามมา พาร์สัน (Parsons) นักจิตวิทยาในกลุ่มโครงสร้างหน้าที่ (Structural Functional Theory) มองสังคมว่าเป็นระบบหนึ่ง (social system) ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อยต่าง ๆ ที่ยึดเหนี่ยวกันอยู่และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นในระบบใดระบบหนึ่ง และส่งผลกระทบไปยังส่วนอื่น ๆ ในช่วงสิบปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2537-2547) สังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมาก โดยเฉพาะในด้านวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่งเกิดจากการขยายตัวของเศรษฐกิจที่มีอัตราความเจริญเติบโตในระดับสูง (สุนันทา สุวรรณโณดม, 2535, หน้า 19)

จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมนำไปซึ่งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ คือ ในสังคมเกษตรกรรมครอบครัวใหญ่ที่มีจำนวนสมาชิกจำนวนมาก จะมีโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าครอบครัวขนาดเล็ก ด้วยเหตุนี้สังคมเกษตรจึงเป็นสังคมของครอบครัวขยาย ซึ่งตรงกันข้ามกับสังคมอุตสาหกรรมที่จะเปลี่ยนแปลงมาจากรูปแบบครอบครัวเดี่ยว ซึ่งเป็นครอบครัวที่ประกอบด้วยพ่อแม่ และลูกเท่านั้น เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับการผลิตของระบบอุตสาหกรรมด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น รายได้ของครอบครัวมาจากรายได้ที่แน่นอนและจำกัด พอเลี้ยงดูสมาชิกผู้ใกล้ชิด (สุนันทา สุวรรณโณดม, 2535, หน้า 20)

สังคมอุตสาหกรรมเป็นสังคมที่แลกเปลี่ยนด้วยค่าของเงินตามที่ได้จากค่าแรงงานติดกับสังคมเกษตรกรรมที่อาจจะมีการแบ่งปันได้บ้างตามความเอื้ออาทรที่มีต่อค่าของเงิน จึงมีความหมายน้อยกว่าสังคมอุตสาหกรรม และด้วยความจำเป็นในเรื่องรายได้นี้เองจึงเป็นแรงบีบบังคับประชากรต้องลดขนาดครอบครัวลง เพียงเพื่ออยู่ในฐานะที่จะเลี้ยงดูครอบครัวเล็ก ๆ กันได้ (สุนันทา สุวรรณโณดม, 2535, หน้า 21)

กล่าวโดยสรุปแล้ว ผลกระทบทางเศรษฐกิจ หมายถึง ผลกระทบที่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นในพื้นที่ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้จ่ายของโรงงานอุตสาหกรรม คนงาน ผู้อยู่อาศัยในเมืองและชาวบ้านในชนบท ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผ่านกระบวนการทำงานของตัวทวีคูณ ผลกระทบทางเศรษฐกิจแบ่งออกเป็น ผลกระทบทางตรง ผลกระทบทางอ้อม และ induced impact ผลรวมของผลกระทบทั้ง 3 ประเภท คือ ผลกระทบทางเศรษฐกิจทั้งหมด (มนตรีดี มานพ, 2546, หน้า 3)

แนวคิดที่ว่าด้วยเศรษฐกิจของบุคคล

แนวคิดที่ว่าด้วยเศรษฐกิจของบุคคลในเรื่องรายได้นั้น สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2541, หน้า 2) ได้กล่าวไว้ว่ารายได้ของครัวเรือนทั้งหมด ได้แก่

1. ค่าแรงและเงินเดือน เงินรางวัลบริการ เงินโบนัส เป็นต้น

2. กำไรสุทธิจากการประกอบธุรกิจ การเกษตร และธุรกิจอื่น ๆ
3. รายได้จากทรัพย์สิน เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าลิขสิทธิ์ ดอกเบี้ย และเงินปันผล
4. เงินได้รับเป็นการช่วยเหลือ บำเหน็จ บำนาญ เงินทุนการศึกษา

แนวคิดที่ว่าด้วยเศรษฐกิจในเรื่องของรายได้ มีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกัน ดังนี้ รายได้ หมายถึง ผลตอบแทน ที่กิจการ ได้รับความจากการขายสินค้าหรือบริการตามปกติ ของกิจการ รวมทั้งผลตอบแทนอื่น ๆ ที่ไม่ได้เกิดจากการดำเนินงานตามปกติ (สำนักงานบัญชี ,2551, สื่อออนไลน์)

ส่วนแนวคิดที่ว่าด้วยเศรษฐกิจของบุคคลในเรื่องรายจ่าย สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2541, หน้า 4) ได้แบ่งค่าใช้จ่ายของครอบครัวออกเป็น 2 หมวดใหญ่ ๆ คือ

1. ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค อาหารและเครื่องดื่ม เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อ กับข้าว แป้งเนื้อสัตว์ นม เนย ไข่ ผลไม้ ผัก น้ำตาล ชา กาแฟ ฯลฯ รวมถึงอาหารสำเร็จรูป เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ยาสูบ ค่าใช้จ่ายในการซื้อบุหรี่ยี การ์ ยานยนต์ เครื่องนุ่งห่มและเครื่อง แต่งกาย ที่อยู่อาศัย ได้แก่ ค่าเช่าเพลิงและแสงสว่าง ค่าเช่าที่ดิน ค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ อุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ในบ้าน ค่ารักษาพยาบาล การบันเทิง การอ่าน และกิจกรรมทาง ศาสนา ได้แก่ ค่าผ่านประตู อุปกรณ์ การศึกษา ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา ได้แก่ ค่าเล่าเรียน ค่าบำรุงการศึกษา ค่าหนังสือและอุปกรณ์ ค่าใช้จ่ายบุคคล ได้แก่ ของใช้บุคคล เช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน สบู่ เครื่องสำอาง ฯลฯ ค่าบริการส่วนบุคคล เช่น ค่าตัดผม ตัดผม เป็นต้น
2. ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค คือ ค่าใช้จ่ายอื่นนอกเหนือจากการ ซื้อสินค้าและบริการประเภทอุปโภค ได้แก่ ค่าภาษี ของขวัญและเงินบริจาค ซื้อสลากกินแบ่ง ฯลฯ

ทฤษฎีทางเศรษฐกิจของฮาร์รอด-โดมาร์ (Harrod-Domar Growth Model)

(สุพิริยา, 2544, หน้า 19) ทฤษฎีหรือแบบจำลองการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมี จุดมุ่งหมายที่จะอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและทุนที่ต้องการ เพื่อการเจริญเติบโตในระดับนั้น ๆ ทั้งสองมีแนวคิดว่าการลงทุนเป็นหัวใจสำคัญของการ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นอกจากจะเพิ่มรายได้แล้วยังเพิ่มความสามารถในการผลิตหรือเพิ่ม ประสิทธิภาพ การผลิตของระบบเศรษฐกิจอีกด้วยการรักษาระดับการจ้างงานให้เต็มที่ต้องการ อาศัยการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงพอที่จะดูดซับเงินออม ซึ่งเป็นที่ต้องการสำหรับการ ลงทุนให้เกิดรายได้ในระดับการจ้างงานเต็มที่ โดยที่ฮาร์รอด-โดมาร์ ตั้งข้อสมมติฐานของตัว แบบไว้ว่า ผลผลิตของหน่วยเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นหน่วยผลิตอุตสาหกรรมหรือระบบเศรษฐกิจ โดยส่วนรวม จะขึ้นอยู่กับจำนวนทุนที่ลงทุนในหน่วยเศรษฐกิจนั้น ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคม

ความหมายของสังคม

สนธยา พลศรี (2541, หน้า 41) ได้ให้ความหมายของสังคมว่า “สังคม หมายถึง การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มของมนุษย์ ภายในอาณาบริเวณที่แน่นอน ในระยะเวลายาวนานพอสมควรจนเกิดระเบียบแบบแผนของความสัมพันธ์ระหว่างกันขึ้น มีความผูกพันพึ่งพาอาศัยกัน และมีวิถีชีวิตร่วมกัน”

ปรีชา คุณินทร์พันธุ์ (2538, หน้า 78) ให้คำนิยามของสังคมว่า “สังคม คือ คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีความสัมพันธ์ในทางร่วมมือหรือพึ่งพาอาศัยกัน ความสัมพันธ์มีติดต่อกันไปจนเป็นความผูกพันและผู้ที่สัมพันธ์กันเกิดความสำนึกว่าเป็นสมาชิกร่วมกันในกลุ่มเดียวกัน แยกออกได้จากกลุ่มอื่น ๆ”

ณรงค์ เล็งประชา (2539, หน้า 26) กล่าวถึงความหมายของสังคมว่า หมายถึง “สังคมขนาดใหญ่ที่ผู้คนมาอยู่รวมกัน มีการกระทำต่อกันภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกัน เพื่อจุดมุ่งหมายร่วมกัน”

จากคำนิยามของนักวิชาการที่ให้ความหมายของสังคม ซึ่งกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าสังคม หมายถึง กลุ่มคนที่รวมกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีความสัมพันธ์กัน อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันในระยะเวลาพอสมควร และมีการกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ขึ้นมาใช้ร่วมกันเพื่อจุดมุ่งหมายร่วมกัน อันจะทำให้กลุ่มอยู่รอดได้

ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สนิท สมัครการ (2538, หน้า 2) กล่าวว่า “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นน่าจะหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมของคนในสังคม โดยเฉพาะพฤติกรรมสังคมหรือการกระทำทางสังคม อันสืบเนื่องมาจากการมีความสัมพันธ์ทางสังคมมากกว่าอย่างอื่น”

รพีพรรณ สุวรรณรัฐโชติ (2530, หน้า 109) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในด้านโครงสร้างและความสัมพันธ์ของสังคมรวมถึงการกระจายอายุ อัตราการเกิด อัตราการตายของประชากร ด้านความสัมพันธ์ เช่น ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ความสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นต้น หรืออาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีความหมายเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมที่มีการจัดระเบียบ โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะมีผลต่อพื้นฐานทางโครงสร้างของสังคมทั้งหมด อันประกอบด้วยกลุ่มคน ความสัมพันธ์ และสถาบัน

สนธยา พลศรี (2541, หน้า 110) ได้ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบและหน้าที่โครงสร้างสังคม คือ

การจัดระเบียบหรือองค์การทางสังคมและสถาบันทางสังคม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานทางสังคม ความแตกต่างทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม กลุ่มสังคม เป็นต้น

ประดิษฐ์ มัชฌิมา (2522, หน้า 23) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สรุปได้ว่า นักสังคมศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ เชื่อว่าสังคมมนุษย์ไม่มีการหยุดนิ่ง แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมักเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ทั้งด้านความเป็นอยู่ การเมือง การศึกษา ความเชื่อและสังคม หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์เกิดจากการที่สถาบันทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงนั่นเอง

ดังนั้น จากนักวิชาการข้างต้น จึงกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง เช่น ความสัมพันธ์ ระเบียบแบบแผน ความเป็นอยู่พื้นฐาน ภาวะภาค การศึกษา ความเชื่อ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมถึงสถาบันทางสังคม

ทฤษฎีว่าด้วยผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ชวอน พลตรี (2537, หน้า 33) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสรุปได้ว่า มีแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากมาย แต่กล่าวเพียง 4 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีวิวัฒนาการ ได้ตั้งสมมติฐานว่า การเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปอย่างช้า ๆ โดยมีการสะสมเพิ่มพูนขึ้นและเพิ่มความซับซ้อนมากขึ้น รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงตลอดเวลา ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงในด้านวิวัฒนาการจะเป็นการเปลี่ยนแปลงตามลำดับชั้น อารยธรรมหรือลำดับชั้นความเจริญของมนุษย์แบบค่อยเป็นค่อยไปไม่รุนแรง เดิมเชื่อกันว่าวิวัฒนาการหรืออารยธรรมของมนุษย์จะเปลี่ยนจากชั้นกับอนารยธรรมไปสู่ชั้นอารยธรรม

2. ทฤษฎีตัวกำหนดทางเศรษฐกิจ อธิบายว่า พลังที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไม่ได้เป็นสิ่งที่อยู่เหนือมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นผู้สร้างทุกอย่าง เพื่อเอาชนะธรรมชาติ ดังนั้นมนุษย์จึงเปลี่ยนแปลงธรรมชาติเพื่อประโยชน์ของมนุษย์เอง โดยผลิตปัจจัยต่าง ๆ ขึ้นมาสนองความต้องการของตนเอง ซึ่งสังคมเริ่มแรกของมนุษย์เป็นสังคมที่เท่าเทียมกัน แต่เมื่อมนุษย์เริ่มแบ่งงานกันทำ การแบ่งชั้นทางสังคมก็เกิดขึ้นด้วยการแบ่งแยกกันตามความต้องการของเจ้าของปัจจัยการผลิต และผู้มีอำนาจกว่า การต่อสู้ทางชนชั้นจึงเกิดขึ้น ระบบสังคมเดิมถูกทำลายและเกิดสังคมใหม่ เปลี่ยนจากสังคมระบบทาสเป็นสังคมศักดินา จากสังคมศักดินาเป็นสังคมทุนนิยม และจากสังคมนิยมเป็นสังคมคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นสังคมที่ไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นเป็นผลจากสภาพทางวัตถุหรือลักษณะการผลิต ซึ่งปัจจัยที่สำคัญ คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะลักษณะหรือแบบการผลิต ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะความสัมพันธ์ของคนในส่วนที่เกี่ยวกับระบบการผลิตเป็นโครงสร้างพื้นฐานของสังคม ส่วนโครงสร้างอื่นถือเป็นโครงสร้างส่วนบนของสังคมที่เกิดจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

3. ทฤษฎีโครงสร้าง และหน้าที่ ซึ่งนักสังคมศาสตร์เชื่อและยอมรับว่า สังคมส่วนรวม เป็นระบบอันหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยส่วนหรือระบบต่าง ๆ ที่ยึดเหนี่ยวและมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงโดยอาจจะเริ่มต้นได้ในทุกส่วน และส่งผลกระทบต่อส่วนต่าง ๆ เพราะทุกสังคมต้องมีโครงสร้างเพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งแต่ละส่วนจะทำหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ ขณะเดียวกันก็ตอบสนองความต้องการส่วนอื่นด้วย อันจะช่วยแก้ปัญหาในการอยู่ร่วมกันเปรียบเสมือนกลไกที่ทำงานเพื่อประโยชน์ของสังคม และคนในสังคม และมีผลทำให้สังคมอยู่ในสภาพสมดุล แม้ว่าสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สภาพสมดุลก็จะมี การปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม โดยปรับตัวเข้าหากันในแนวทางที่สนับสนุนกันเพื่อให้สังคมเกิดความสมดุลและอยู่รอดได้

4. ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี กล่าวถึง ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเน้นที่ว่าการประดิษฐ์คิดค้นทางวัฒนธรรมและการสร้างสรรคสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งจะมีอิทธิพลมากต่อวิวัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม เพราะการประดิษฐ์เกิดขึ้นจากองค์ประกอบ 4 อย่าง คือ ความจำเป็นพื้นฐานทางวัฒนธรรม ความสามารถทางสมอง จาริตและประเพณี โดยเน้นว่าปัจจัยทางวัฒนธรรมมีความสำคัญมาก เพราะเมื่อเกิดการประดิษฐ์ขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมก็จะเกิดตามมา

จากแนวคิดข้างต้นทำให้สามารถสรุปได้ว่า ทฤษฎีว่าด้วยผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ทฤษฎีวิวัฒนาการ ซึ่งเป็นวิวัฒนาการทางสังคม อันเกิดขึ้นตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต

ที่จะปรับเปลี่ยนวิวัฒนาการไปเพื่อความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่

2. ทฤษฎีตัวกำหนดทางเศรษฐกิจ เป็นพลังผลักดันให้มนุษย์เอาชนะธรรมชาติมาจากการมุ่งประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตัวเอง และมนุษย์ก็นำความแตกต่างจากเศรษฐกิจมาเป็นตัวกำหนดชนชั้น จนนำไปสู่การปกครอง และการถูกปกครองในที่สุด

3. ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ โดยสังคมมีหน้าที่ซึ่งเป็นสถาบันต่าง ๆ ของสังคมเพื่อร่วมกันช่วยเหลือในการดำรงอยู่ และแก้ปัญหาต่าง ๆ

4. ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี จากความสมดุล หรือพื้นฐานส่วนต่าง ๆ ที่ร่วมกันเป็นระบบต่าง ๆ ย่อมมีความสัมพันธ์กัน โดยหากมีความเปลี่ยนแปลงในส่วนใดส่วนหนึ่ง ส่วนอื่น ๆ ก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เพื่อรักษาสมดุลไว้

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

กรรณิการ์ สุขเกษม (2537, หน้า 313) กล่าวถึง ผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสรุปได้ว่า

1. ก่อให้เกิดโดยผลจากการคิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ทำให้สังคมมีความก้าวหน้า อำนวยความสะดวกให้แก่คนในสังคม การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ จึงตามมา เช่น เพิ่มความสะดวกในการติดต่อสื่อสารด้วยการประดิษฐ์โทรศัพท์ วิทยุ รถยนต์ การคิดค้นยาชนิดใหม่ ๆ ทำให้มนุษย์มีชีวิตที่ยืนยาวขึ้น เป็นต้น

2. เป็นปัญหาสังคม เมื่อมีการประดิษฐ์คิดค้นมาก ๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอัตราที่ไม่เท่ากัน จึงเป็นปัญหาทั้งที่เป็นปัญหาเฉพาะบุคคล เช่น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้คนในสังคมปรับตัวไม่ทัน มีผลต่อระบบประสาท เป็นต้น และเป็นปัญหาต่อส่วนรวม เมื่อสังคมขาดระเบียบ ส่งผลให้วัฒนธรรมขาดระเบียบ คนขาดความมั่นคง ศีลธรรมจรรยา เป้าหมายในชีวิตถูกทำลาย ปัญหาสังคมก็ตามมา เช่น การว่างงาน ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น ซึ่งปัญหาแต่ละอย่างจะเชื่อมโยงจากเหตุหนึ่งไปยังอีกเหตุหนึ่ง และในที่สุดก็กลายเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมนั้น

สนธยา พลศรี (2541, หน้า 120) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สรุปได้ว่ามีผลต่อมนุษย์และสังคมดังนี้

1. ทำให้มนุษย์เกิดความสะดวกสบายในด้านต่าง ๆ เช่น การประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ขึ้นมาแทนการใช้แรงงานมนุษย์ เป็นต้น
2. ทำให้เกิดการขยายตัวทางการผลิตสินค้าและสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมา
3. ทำให้เกิดการวางแผนพัฒนาสังคม
4. ก่อให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของมนุษย์ในแต่ละสังคม มีผลให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนไปจากเดิม
5. ก่อให้เกิดความล่าช้าทางวัฒนธรรมได้หากอัตราการเปลี่ยนแปลงระหว่างวัฒนธรรม

ทางวัตถุกับไม่ใช้วัตถุเกิดขึ้นไม่เท่ากัน

6. ก่อให้เกิดความไม่เป็นระเบียบของสังคม ทั้งนี้เพราะเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม คนในสังคมมีทั้งที่สามารถปรับตัวได้และไม่สามารถปรับตัวได้ทันจึงนำไปสู่การต่อต้านและขัดแย้ง ซึ่งนำไปสู่ความไม่เป็นระเบียบของสังคม

7. ก่อให้เกิดปัญหาสังคม หากการเปลี่ยนแปลงนั้นทำให้คนในสังคมมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติ เช่น มลพิษ อาชญากรรม ยาเสพติด เป็นต้น

ชบวน พลศรี (2537, หน้า 267) ได้กล่าวถึงผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สรุปได้ดังนี้

1. ผลของการค้นพบและการประดิษฐ์ต่อสังคม ซึ่งการประดิษฐ์สิ่งหนึ่งจะมีผลถึงสิ่งอื่นด้วย และในแง่ของความสำเร็วจึงจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและมีผลต่อไปอีกด้วย

2. อัตราการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปโดยไม่เท่ากัน เนื่องจากวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กัน เมื่อส่วนหนึ่งส่วนใดเกิดการเปลี่ยนแปลงก็จะมีผลต่อส่วนอื่น ๆ ด้วย โดยทั่วไปจะมีการปรับให้เข้ากัน แต่บางครั้งการปรับทำให้เกิดการล้าทางวัฒนธรรม เพราะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอัตราที่ไม่เท่าเทียมกัน

3. การเปลี่ยนแปลงและปัญหาสังคม เงื่อนไขที่ทำให้เกิดปัญหาสังคม คือ มนุษย์ไม่สมปรารถนา ปกติแล้วสังคมจะไม่มีปัญหาหากสังคมนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น รวมทั้งสถาบันและพฤติกรรมของสังคมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ยอมรับในคุณค่าของสังคม แต่เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงก็ย่อมจะหลีกเลี่ยงปัญหาไม่พ้น เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาที่อยู่อาศัย เป็นต้น

4. ความไม่เป็นระเบียบของสังคมและบุคคล เมื่อวัฒนธรรมเกิดความไม่เป็นระเบียบคนในสังคมจะรู้สึกขาดความมั่นคง ศีลธรรมและเป้าหมายในชีวิตถูกทำลายลง เพราะส่วนหนึ่งมาจากการที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน เมื่อสมาชิกไม่สามารถปรับตัวได้ความลับสนต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นตามมา

5. วัฏจักรแห่งความเป็นระเบียบและไม่เป็นระเบียบของสังคม กล่าวคือ เมื่อสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบ ทำให้มีการจัดระเบียบสังคมขึ้นเพื่อไม่ให้เกิดความล้าหลังทางวัฒนธรรม

6. การเปลี่ยนแปลงสังคมกับการวางแผน คือ การที่สมาชิกของสังคมปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสังคมให้มีสภาพดีขึ้น โดยการวางแผนและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในสังคม

สรุปได้ว่า ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ด้านที่ก่อให้เกิดประโยชน์ เช่น การประดิษฐ์คิดค้น นวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ ความสะดวกสบายจากสาธารณูปโภค การมีสุขภาพ และอายุที่ยืนยาวขึ้นจากความเจริญทางการแพทย์ การขยายขนาดของสังคมด้วยระบบข่าวสารที่รู้ทั่วถึงกัน การทำงานประเภทแบ่งงานกันทำ เป็นต้น และด้านที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม คือ การเปลี่ยนแปลงไม่เท่ากันจึงเกิดปัญหาทั้งตัวบุคคล และส่วนรวม ปัญหาด้านศีลธรรม อาชญากรรม การว่างงาน และสภาพแวดล้อมที่แย่ง ระเบียบแบบแผน และเป้าหมายชีวิตลดต่ำลงจนเป็นปัญหากว้างในสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาไปสู่การเปลี่ยนแปลงของชุมชนชนบท

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2528, หน้า 214-218) ได้อธิบายถึงผลกระทบที่ปรากฏการณ์ทางสังคมชนบท ในประเทศที่กำลังพัฒนา รวมทั้งประเทศไทยว่าเป็นไปตามหลักทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนไปสู่ความเป็นเมืองที่อาจพบได้ในสังคมชนบทอยู่หลายอย่าง คือ

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร ที่เห็นได้ชัดก็คือการย้ายถิ่น เช่น เมื่อชาวชนบทย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ไม่เพียงแต่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ในชนบทเท่านั้นยังมีผลต่อชุมชนเมืองด้วย เพราะการที่ชาวชนบทได้ย้ายถิ่นออกไปทำงานต่างถิ่นนี้เนื่องมาจากมีการคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านกับเมืองสะดวกขึ้น แสดงว่าสังคมชนบทได้เริ่มมีความเจริญจากการติดต่อจากโลกภายนอก

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ เป็นลักษณะของการที่ทำให้ชาวชนบทมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม คือ เป็นการพัฒนาท้องถิ่นจากเจ้าหน้าที่หน่วยราชการต่าง ๆ เช่น มีการส่งเสริมวิธีการ หรือเทคนิควิธีการเกษตรสมัยใหม่ หรือมีโรงงานอุตสาหกรรมหลายประเภทไปตั้งอยู่ในเขตชนบท ทำให้ชาวชนบทที่อยู่ใกล้มีงานทำมีรายได้เพิ่มขึ้น นอกเหนือจากการทำนา นอกจากนี้การพัฒนาถนนหนทางต่าง ๆ เข้าไปสู่หมู่บ้านนับว่ามีความสำคัญต่อการที่สังคมชนบทเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยเป็นอย่างมาก

3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชาวชนบทในลักษณะความสัมพันธ์แบบเดิมบางอย่างเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งค่านิยมทางสังคมด้วย เช่น ชาวชนบทได้เล็งเห็นประโยชน์ของการศึกษามากขึ้น โดยนิยมส่งบุตรหลานให้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น นอกจากนี้หนุ่มสาวจะมีค่านิยมที่ไปทำงานในเมืองใหญ่มากขึ้นตามลำดับ

4. การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม สิ่งที่บ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงด้านนี้อย่างเห็นได้ชัดจะพบว่าชาวชนบทในหมู่บ้านได้มีการปลูกบ้านเรือนสมัยใหม่ เช่น ปลูกบ้านสองชั้น ชั้นล่างก่อเป็นตึก เครื่องใช้ภายในครัวเรือนทันสมัยขึ้น บางบ้านมีโทรศัพท์ ตู้เย็น พัดลม และอื่น ๆ แม้แต่เทคนิคการทำนาก็เปลี่ยนมาใช้เครื่องจักรเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ แสดงว่าการรับสิ่งใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านเกษตรกรรม หรือไม่ใช่เกษตรกรรม เป็นกระบวนการสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม ตลอดจนการกระจายวัฒนธรรมจากในเมืองเข้าสู่ชนบท

นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอาจจะทำให้เกิดความพอใจและไม่พอใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ เสาวคนธ์ สุตสวาท (2524, หน้า 48) ได้กล่าวว่ามีปัจจัยที่ทำให้เกิดการยอมรับหรือการต่อต้านอยู่ 6 ประการคือ

1. ความต้องการในการเปลี่ยนแปลง หากบุคคลยังไม่ตระหนักหรือเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงแล้ว อัตราการยอมรับย่อมจะช้า ในการที่บุคคลจะยอมรับสิ่ง

ใหม่นั้นจะต้องเป็นสิ่งที่บุคคลในสังคมเห็นว่ามิประโยชน์ สามารถบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของตนเองหรือสังคมได้

2. การได้รับความพึงพอใจอย่างสูง ผลของการยอมรับการเปลี่ยนแปลงนั้นต้องทำให้เกิดความพึงพอใจต่อบุคคลอย่างสูงทั้งด้านสถานภาพทางสังคมเศรษฐกิจ และจะต้องชดเชยหรือสมน้ำสมเนื้อกับปัญหาและความยากลำบากในการสนับสนุนและเปลี่ยนแปลงนั้น

3. การสาธิตผลประโยชน์ การสาธิตให้เห็นประโยชน์อย่างมีคุณค่าจะทำให้การยอมรับการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้สะดวก จึงเป็นเกณฑ์สำคัญในการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งในรูปของวัฒนธรรมและอวัตรธรรม

4. การเข้ากันได้กับวัฒนธรรมที่มีอยู่ หากการเปลี่ยนแปลงไม่ขัดกับกระแสวัฒนธรรม วิถีประชา ภูมิศาสตร์เดิมของสังคมแล้ว การยอมรับย่อมเกิดขึ้นได้โดยปรับให้เข้ากันได้กับวัฒนธรรมเดิม ฉะนั้นก็จะปฏิเสธ

5. ต้นทุนของการเปลี่ยนแปลง หากเสียค่าใช้จ่ายมากก็ยอมรับน้อยลงไป

6. ผู้นำในการเปลี่ยนแปลง หากผู้นำการเปลี่ยนแปลงมียุทธวิธีที่ดีเข้าใจชาวบ้าน รู้จักวิธีเสนอการเปลี่ยนแปลง รู้จักเนื้อหาของการเปลี่ยนแปลงได้ดีพอ ประกอบกับความชำนาญในการใช้เทคนิค วิธีการชวน หรือเสนอแนะเพื่อให้เกิดความต้องการในการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งมีบุคลิกภาพ ภูมิหลังที่ดีก็ย่อมทำให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปได้ง่ายขึ้น

ปัจจัยเหล่านี้นับว่ามีความสำคัญต่อสังคมชนบท เพราะได้ส่งผลกระทบต่อไปสู่การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และผลกระทบที่เกิดขึ้นก็เป็นได้ทั้งทางบวกหรือลบ ซึ่งถือเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นตามลักษณะโครงสร้างของชุมชนหมู่บ้านนั้น ๆ

การพัฒนาควีนพะเยา

ควีนพะเยา อยู่ในเขตอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เป็นทะเลสาบน้ำจืดใหญ่เป็นอันดับ 1 ในภาคเหนือ และอันดับ 3 ของประเทศไทย (รองจาก หนองหานและบึงบอระเพ็ด) คำว่า "ควีน" ตามภาษาพื้นเมืองหมายถึง "บึง" เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติอยู่ใจกลางเมืองพะเยา มีทิวเขาเป็นฉากหลัง เกิดจากน้ำที่ไหลมาจากห้วยต่าง ๆ 18 สาย มีปริมาณน้ำเฉลี่ยปีละ 29.40 ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ปลาน้ำจืดกว่า 48 ชนิด มีเนื้อที่ 12,800 ไร่ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาด่าง ๆ ทัดนิยภาพโดยรอบควีนพะเยา มีส่วนทำให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ที่สวยงามประทับใจผู้พบเห็น จนอาจจะกล่าวได้ว่าหัวใจของเมืองพะเยาอยู่ที่ควีนพะเยา ควีนพะเยาในอดีตแต่เดิมเคยเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำมีสายน้ำอิงไหลพาดผ่านคดเคี้ยวทอดเป็นแนวยาวไปตลอดจากทิศเหนือจรดขอบควีนฯ ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประกอบกับมีหนองน้ำน้อยใหญ่หลายแห่งและร่องน้ำหลายสายที่ไหลลงมาจากขุนเขาตอยหลวงแล้วเชื่อมติดต่อกัน ทำให้พื้นที่ราบ

ลุ่มแม่น้ำแห่งนี้จึงมีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งนักและมีผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่เป็นชุมชนนานนับตั้งแต่โบราณ

ประวัติศาสตร์การพัฒนาบริเวณพะเยาแบ่งออกเป็น 4 ช่วง ได้แก่ ช่วงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ช่วงการทองเที่ยวเชิงเดี่ยว ช่วงการทองเที่ยวแบบยั่งยืน และช่วงยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดแบบบูรณาการ มนตรา พงษ์นิล (2548, หน้า 59)

1. ช่วงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (พ.ศ.2482-2532)นั้น ช่วงก่อนสร้างประตูระบายน้ำเมืองพะเยามีสภาพเป็นเมืองโบราณ โดยเฉพาะสมัยพระยาจำเมืองมีความรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก ขณะที่ชาวบ้านที่อาศัยบริเวณรอบ ๆ ก็วนก็มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับกว๊าน ทั้งการอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะการหาปลา จับสัตว์น้ำทุกคนสามารถทำได้โดยไม่มีใครแสดงความเป็นเจ้าของ กว๊านมีสถานะเป็นสมบัติส่วนรวม นอกจากนี้กว๊านยังเป็นแหล่งคมนาคมที่สำคัญ

ต่อมาหลังมีการสร้างประตูระบายน้ำพบว่าการพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ไปเยอะมาก ชุมชนบริเวณริมกว๊านฝั่งตะวันออกกลายเป็นชุมชนเมือง ขณะที่ชุมชนริมกว๊านฝั่งตะวันตกยังคงสภาพเป็นชุมชนชนบท ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่รัฐก็เข้ามามีบทบาทในการจัดการกว๊านมากขึ้น เช่น มีการตั้งสถานีเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ จัดทำระบบประปา มีการพัฒนาระบบชลประทานเพื่อการเกษตร ทั้งยังเกิดปัญหาพิพาทในที่ดินกับชาวบ้านเพราะประตูระบายน้ำทำให้น้ำท่วมที่ดินของชาวบ้านด้วย ผลที่เกิดขึ้นคือรัฐมีการตั้งกฎระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการกว๊านออกมามากมายโดยที่ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วม อีกทั้งเจ้าหน้าที่รัฐยังใช้ประโยชน์จากกว๊านในงานเชิงร่มต่าง ๆ มากมายโดยเฉพาะการสร้างบาร์ชาวซึ่งเป็นไนท์คลับที่ใช้เฉพาะส่วนราชการเท่านั้น ดังนั้นจึงเกิดภาพคน 2 กลุ่มที่มีอำนาจและใช้ประโยชน์จากกว๊านที่แตกต่างกัน

2. ช่วงการทองเที่ยวเชิงเดี่ยว (พ.ศ. 2533-2543) มีการมุ่งเน้นการส่งเสริมไทยเที่ยวไทย เป็นลักษณะการทองเที่ยวแบบตะลอนทัวร์ นักทองเที่ยวไร้จิตสำนึก ส่งผลให้ร้านค้ารายรอบกว๊านเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ราคาที่ดินริมกว๊านก็ขยับตัวสูงขึ้นมาก ผู้ถือครองส่วนใหญ่เป็นนายทุนและข้าราชการระดับสูง นอกจากนี้บุคคลหลายกลุ่มได้ออกมาเสนอแนวคิดในการพัฒนาบริเวณริมกว๊านเพื่อรองรับการทองเที่ยวมากมาย นอกจากนี้ยังมีการช่วงชิงการนำเสนอเพื่อการพัฒนาต่าง ๆ อีก เช่น การสร้างนิคมอุตสาหกรรม สนามบินน้ำ สวนบัว การถมที่ริมกว๊านจนเกิดการปะทะกันระหว่างแนวคิดการพัฒนากับแนวคิดการอนุรักษ์

3. ช่วงการทองเที่ยวแบบยั่งยืน (พ.ศ. 2544-2546) ช่วงนี้เป็นผลมาจากการทองเที่ยวเชิงเดี่ยวชบเซาจึงเกิดแนวคิดการพัฒนาการทองเที่ยวแบบยั่งยืนขึ้น แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดการก่อสร้างเพื่อการพัฒนา ยังคงดำเนินไป เช่น แนวคิดการสร้างท่าเรือ การถมตลิ่ง ทำพนักดินรอบกว๊านเพื่อป้องกันน้ำท่วม ซึ่งแนวพนักดินรอบกว๊านนี้สามารถสร้างได้สำเร็จ แต่กระนั้นก็ถูกตั้งคำถามจากท้องถิ่นและองค์กรพัฒนาเอกชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะความไม่โปร่งใสไม่ชอบมา

พากลเพราะโครงการทั้งหมดไม่ได้อยู่ในแผนแต่กลับมีการเร่งรัดผลักดัน อีกทั้งยังไม่มีการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเพราะกวีานมีสถานะเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ ชาวบ้านเองก็ไม่มีส่วนร่วม ช่วงนี้กล่าวได้ว่าสร้างความขัดแย้งระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับราชการอย่างหนัก

4. ช่วงยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาลจังหวัดแบบบูรณาการ (พ.ศ. 2547-2549) นโยบายสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจเพื่อตอบสนองข้อตกลงเขตการค้าเสรี (เอพีทีเอ) ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงของรัฐทำให้ จ.พะเยามีการวางแผนในการขยายและพัฒนาระบบคมนาคม มีการเรียกร้องให้มีการรื้อฟื้นโครงการสร้างทางรถไฟสายเด่นชัย-พะเยา-เชียงรายอีกครั้ง แนวคิดดังกล่าวเป็นผลให้การพัฒนาระบบทางรถไฟสายเด่นชัย-พะเยา-เชียงรายมีความสำคัญขึ้นอีกครั้ง อย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าวนี้ทำให้ข้อแตกต่างของแนวคิดการพัฒนากับอนุรักษ์เริ่มลดน้อยลง ประเด็นสำคัญคือทุกกลุ่มแนวคิด ได้ถูกผนวกรวมเข้าไว้ด้วยกันกับแผนแม่บทพัฒนากวีานพะเยา ซึ่งแผนแม่บทดังกล่าวรัฐเป็นผู้กำหนดเพียงฝ่ายเดียว

กล่าวโดยสรุปจะเห็นว่ากวีานพะเยานั้นจากอดีตที่เป็นสมบัติของชุมชนแต่ปัจจุบันกลายเป็นสมบัติของรัฐ ถูกผูกขาดการจัดการโดยรัฐ แผนพัฒนาต่าง ๆ ถูกคิดโดยรัฐฝ่ายเดียว ขณะที่ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชนในการจัดการกวีานกลับกลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองไป สถานการณ์ของกวีานพะเยา เป็นสังคมที่ชาวพะเยาไม่เคยเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของกวีานพะเยาที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มอำนาจของพะเยาเอง กลุ่มทุนต่าง ๆ พยายามยึดเหนี่ยว การพัฒนาที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเน้นรายได้เพียงอย่างเดียว แต่ไม่สนใจเรื่องรายละเอียดปลีกย่อย เรื่องของความ สัมพันธ์ในชุมชน หรือผลกระทบที่ชุมชนจะได้รับจากการพัฒนาต่าง ๆ (มนตรา พงษ์นิล, 2548:69)

การพัฒนาโครงการต่าง ๆ ของกวีานพะเยา

1. โครงการกวีานดีโลกอาราม เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญแห่งใหม่ของจังหวัดพะเยา และของประเทศไทย ทำให้นักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศใช้เวลาอยู่ศึกษาท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยาเพิ่มมากขึ้น เพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวมากขึ้น อันเป็นการกระจายรายได้แก่ประชาชนในอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดพะเยา เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 – จนถึงปัจจุบัน ในวันสำคัญทางศาสนาจะมีการจัดขบวนเวียนเทียนกลางน้ำ เพื่อเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดพะเยา

2. การจัดทำน้ำพุดนตรี ถือเป็นหนึ่งนิกิจกรรมด้านการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบกวีานพะเยา น้ำพุดนตรีได้มีการทดลองระบบและจัดแสดงมาตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคมแล้ว ซึ่งได้รับกระแสตอบรับจากประชาชนและนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมากแต่การจัดสร้างยังถือว่าไม่เสร็จสิ้นเนื่องจากทางผู้ว่าราชการจังหวัดมีแผนที่จะปรับปรุงให้มีความสวยงามและยิ่งใหญ่มากขึ้น

อีก 10 เท่าจากเดิมที่มีอยู่ หากได้รับการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมอีก 50 ล้านบาท เพื่อให้กลายเป็นจุดพักผ่อนและแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพะเยาอย่างยั่งยืนต่อไป (www.cm77.com)

3. โครงการสร้างแนวถนนหรือโครงการก่อสร้างผนังป้องกันน้ำท่วมรอบกว๊านพะเยา ด้วยเงินอุดหนุนเฉพาะกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 แห่ง คือ เทศบาลตำบลบ้านต๋อม, องค์การบริหารส่วนตำบลสันป่าม่วง, องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสา, องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน จำนวน 9,766,000 ล้านบาท โดยหลักการของโครงการระบุว่าเพื่อป้องกันน้ำท่วม แต่ยังมีเป้าหมายแอบแฝงในเรื่องการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว เนื่องจากจังหวัดพะเยาถูกกำหนดให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและเมืองน่าอยู่ ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้จัดสรรงบประมาณจำนวนหนึ่ง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาสถานที่ ไม่เพียงเท่านั้นยังมีงบประมาณที่มาพร้อมกับโครงการพัฒนาแหล่งน้ำระบบธรรมชาติของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตามนโยบายปรับโครงสร้างภาคเกษตรจากแหล่งเงินกู้เอดีบี จำนวน 22,000 ล้านบาท เพื่อนำไปใช้ในแผนเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในเขตแหล่งน้ำชลประทาน และแหล่งน้ำธรรมชาติจำนวน 8,000 ล้าน และโครงการปรับปรุงแหล่งน้ำระบบธรรมชาติ เพื่อพัฒนาแหล่งผลิตชุมชนจำนวน 2,500 ล้านใน 38 จังหวัด 42 โครงการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภาวิณี เอี่ยมตระกูล (2551) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยของเมืองที่ส่งผลต่อความปลอดภัยทางถนน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า อุบัติเหตุทางถนนเป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งของประเทศ ในขณะนี้ที่ควรได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน และเพื่อเป็นการวางแผนรอบรับต่อสภาวะความรุนแรงของปัญหาทั้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจึงจำเป็นต้องเข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นต่อความไม่สอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ส่งผลต่อความปลอดภัยทางถนน ทั้งนี้ซึ่งได้มาซึ่งความรู้ความเข้าใจถึงความสัมพันธ์เชิงลึกของปัจจัยต่าง ๆ นั้น จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนเข้ามาประยุกต์ใช้ ตลอดจนทัศนคติของผู้ใช้รถในเรื่องการเดินทาง และความปลอดภัยอันมาจากสาเหตุปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ

สุทธิชัย เสมอเชื้อ (2549) ศึกษาเรื่อง ผลกระทบทางสุขภาพจากการก่อสร้างเขื่อนกั้นตลิ่งกว๊านพะเยา ผลการศึกษาพบว่า การก่อสร้างเขื่อนกั้นตลิ่งกว๊านพะเยามีผลกระทบทางสุขภาพ ทางกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณทั้งด้านบวกและด้านลบ ผลกระทบทางสุขภาพทางกายด้านบวก คือ 1) เพิ่มความปลอดภัยให้แก่ประชาชนจากอุบัติเหตุจรวด 2) ลดการเกิดอุบัติเหตุพลัดตกน้ำ และ 3) มีสถานที่สำหรับประชาชนมาออกกำลังกาย ผลกระทบทางสุขภาพทางกายด้านลบ คือ 1) มีการทิ้งขยะลงสู่กว๊านพะเยามากขึ้น 2) ถนนแคบลง และ 3) การจราจรไม่เป็นระเบียบทำให้เกิดอุบัติเหตุจรวดได้ง่าย ผลกระทบทางสุขภาพทางด้านจิตใจด้านบวก คือ 1) ทำให้

ทัศนียภาพบรรยากาศบริเวณกว๊านพะเยาสวยงามขึ้น และ 2) รู้สึกสบายใจที่มาพักผ่อนที่กว๊านพะเยา ผลกระทบทางสุขภาพทางด้านจิตใจด้านลบ คือ 1) หงุดหงิดที่การจราจรติดขัดโดยเฉพาะในตอนเย็น และ 2) รู้สึกกังวลใจที่มีวัยรุ่นมารวมกลุ่มกัน ผลกระทบทางสุขภาพทางด้านสังคมด้านบวก คือ 1) ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น 2) ครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกัน และ 3) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น ผลกระทบทางสุขภาพทางด้านสังคมด้านลบ คือ เป็นแหล่งมั่วสุมของวัยรุ่นมาทะเลาะวิวาทกัน ผลกระทบทางสุขภาพทางด้านจิตวิญญาณด้านบวก คือ รู้สึกภาคภูมิใจที่กว๊านพะเยาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เจริญขึ้น สำหรับผลกระทบทางสุขภาพทางด้านจิตวิญญาณด้านลบนั้นกลุ่มตัวอย่างไม่แน่ใจว่าภาพของวิถีชีวิตเดิมและความสวยงามเป็นธรรมชาติของกว๊านพะเยาสูญเสียไปหรือไม่

กฤตภาส อุดรวิโรกร (2547, หน้า 69) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของประชากร ต่อโครงการก่อสร้างและบูรณะทางหลวงของกรมทางหลวง พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนทุก ๆ ช่วง และประชาชนผู้ใช้รถใช้ถนนก่อนการดำเนินการก่อสร้างควรพิจารณาในเรื่องรูปแบบโครงสร้างถนน โดยรวมก่อนส่วนในระหว่างการดำเนินการก่อสร้างควรพิจารณาปัจจัยเรื่องใช้วัสดุตรงตามรูปแบบที่กำหนด การมีอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร ที่ใช้ในการก่อสร้างอย่างเหมาะสมและหลังการก่อสร้างเสร็จ ควรพิจารณาในเรื่องมีป้ายจราจร ป้ายบอกทิศและตำแหน่งสถานที่ต่าง ๆ และป้ายแนะนำเป็นต้น เนื่องจากว่าเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของประชาชนในทุกช่วง ซึ่งนั่นหมายถึง ประชาชนทุก ๆ ช่วงและประชาชนผู้ใช้รถใช้ถนนมีความพึงพอใจแตกต่างกันหรือไม่สอดคล้องกันนั่นเอง

เอกภาพ อภัยรัตน์ (2544, หน้า 94) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครหาดใหญ่ พบว่า ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครหาดใหญ่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครหาดใหญ่ พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีกลุ่มอายุแตกต่างกัน มีความพึงพอใจโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการปรับปรุงระบบระบายน้ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ภัทชนันท์ ไชยประภา (2542, หน้า 88-171) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจในตำบลเกาะนางคำ อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ตั้งแต่มีการสร้างสะพานเชื่อมเกาะ ผลการศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ โดยศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการผลิตการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ มี 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านฐานะทางเศรษฐกิจทำให้รายได้ประชาชนเพิ่มมากขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจของชาวบ้านในตำบลเกาะนางคำ

ส่งผลทำให้ชาวบ้านมีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามา ทำให้ได้ผลผลิตจำนวนมากขึ้น มีคุณภาพเพียงพอกับความต้องการของประชาชนและจากการขยายตลาดภายในหมู่บ้านไม่ว่าระหว่างหมู่บ้านตำบล หรือชุมชนเมือง ส่งผลให้ผลผลิตจำหน่ายได้มากและหลากหลายขึ้น ทำให้รายจ่ายของประชาชนเพิ่มสูงขึ้น และมีการกักหนี้นี้ยืมสินมากขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจส่งผลให้รายจ่ายในการผลิตเพิ่มมากขึ้นและเกิดภาวะการเป็นหนี้สินจากการที่ทรัพยากรลดน้อยลงไม่เพียงพอกับการผลิตเพื่อขาย ทำให้การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น ทำให้มีร้านค้าในหมู่บ้านเพิ่มขึ้นและมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ ประชาชนได้รับความสะดวกสบายมากขึ้น มีร้านค้าจำหน่ายสินค้าที่ทันสมัยขึ้น เนื่องจากประชาชนสามารถเลือกบริโภคสินค้าได้หลากหลายมากขึ้น มีโอกาสเลือกบริโภคเครื่องใช้ไฟฟ้า และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้มากขึ้น ทำให้เกิดระบบราคาเงินตราการเก็บออม และการกักหนี้นี้ยืมสินในตำบลจากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ เมื่อประชาชนจำหน่ายผลผลิตได้ก็เกิดการเก็บออมขึ้นเพื่อไว้ใช้จ่ายในโอกาสต่อไป และถ้าการจำหน่ายไม่คุ้มทุนก็เกิดการกักหนี้นี้ยืมสิน 2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ทำให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและภายในชุมชนลดน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจส่งผลให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและระหว่างครอบครัวลดน้อยลงความใกล้ชิดในครอบครัวและระหว่างครอบครัวลดน้อยลง ทำให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์กันภายในหมู่บ้านระหว่างหมู่บ้าน ชุมชนเมือง และต่างประเทศมากขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนนำผลผลิตออกจำหน่ายกับบุคคลหลาย ๆ ฝ่ายมีโอกาสพบปะพูดคุยกับบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย เช่น พ่อค้าคนกลาง นักธุรกิจ เป็นต้น ส่งผลให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์กัน ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงาน จากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจส่งผลให้มีการลดจำนวนแรงงาน ทำให้แรงงานส่วนหนึ่งต้องออกไปทำงานนอกชุมชน และจากการที่ประชาชนมีการคมนาคมที่สะดวก ทำให้มีโอกาสติดต่อกับภายนอกชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้ประชาชนเริ่มขยายออกไปทำงานภายนอกชุมชนมากขึ้น ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างตำบลสูงขึ้น ทำให้ประชาชนต้องพึ่งพาชุมชนภายนอก จากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจส่งผลให้มีการพึ่งพาชุมชนภายนอกมากขึ้น เช่น เครื่องมือในการผลิต การขายผลผลิต เครื่องอุปโภค บริโภค หรือสินค้าเมืองมากขึ้น เป็นต้น 3) ด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมลง จากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจส่งผลให้มีการใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้น เนื่องจากการผลิตภายในเพื่อบริโภคมาเป็นการผลิตเพื่อขาย ทำให้ความต้องการใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้น ไม่เพียงพอกับความต้องการ ทรัพยากรธรรมชาติเมื่อถูกนำมาใช้ประโยชน์กันมากทำให้ทรัพยากรเสื่อมลง ไม่สามารถประกอบกิจกรรมการผลิตได้เหมือนเดิม และการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติต้องลดจำนวนลง หรือบางอย่างหมดไป ส่งผลให้การพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านทางด้านทรัพยากรลดลง ต้องพึ่ง

ทรัพยากรจากภายนอกมากขึ้น โดยการจัดซื้อเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพทางภูมิศาสตร์ จากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจส่งผลให้สภาพดินฟ้าอากาศเปลี่ยนแปลงไปทำให้ฝนตกไม่ตรงตามฤดูกาล ทำให้การประกอบอาชีพได้ผลผลิตไม่แน่นอน ส่งผลให้ชาวบ้านต้องประกอบอาชีพเสริม ทำให้มีการพัฒนาระบบสาธารณสุขูปโภคพื้นฐานให้มีความสะดวกมากขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ เกิดการเข้ามาของโครงการพัฒนาของรัฐ ทำให้มีการตัดถนนสร้างสะพาน มีการบริการสาธารณสุขูปโภค และสาธารณสุขบริการต่าง ๆ ส่งผลให้ประชาชนได้รับความสะดวกในเรื่องการคมนาคม การประกอบอาชีพ

สุภิตย์ ออบอุ้น (2540) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีเส้นทางสายลำน้ำกก พบว่า ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพในด้านการสร้างความพึงพอใจ ให้แก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีศักยภาพในด้านการแนะนำการให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสถานที่ท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาได้แก่การจัดเตรียมอุปกรณ์เดินทางเพื่อรักษาความปลอดภัย และการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติ

สุริย์ บุญญาอนุพงศ์ (2539) ศึกษาเรื่องผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว: ศึกษากรณีจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในชุมชนอย่างช้า ๆ มานานกว่า 40 ปี แต่ในช่วง 10 ปีมานี้ การท่องเที่ยวได้เป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนอย่างรวดเร็ว การพัฒนาด้านคมนาคม การบริการสาธารณสุขูปโภค และสาธารณสุขบริการต่าง ๆ รวมทั้งการบริการทางสังคมอื่น ๆ ได้รับการสนับสนุนมากขึ้น เพื่อให้สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม กิจกรรมการท่องเที่ยวได้ส่งผลทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนมากขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม กิจกรรมการท่องเที่ยวได้ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของชุมชนมากขึ้น มีการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรมเพิ่มขึ้น ประชากรในชุมชนที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้าไป มีรายได้เพิ่มขึ้น มีโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพและการศึกษาสูงขึ้นพร้อมค่าครองชีพที่ขยับตัวสูงขึ้น ขณะที่ชุมชนที่ไม่มีการท่องเที่ยวเข้าไปยังขาดโอกาสดังกล่าวอยู่มาก

กิตติ คันธา (2536) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชนบท: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่า อายุ ระดับการศึกษา ขนาดครอบครัว และความคิดเห็นของกฎหมาย ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วม การเป็นสมาชิกกลุ่มสังคมกับการได้รับการฝึกอบรมไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท ของกฎหมายมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท ปัญหาและอุปสรรคในการ

เพิ่มประสิทธิภาพ การพัฒนาชนบทที่สำคัญ คือ กฎหมายไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานในหน้าที่ ขาดแคลนคู่มือการปฏิบัติงาน และกฎหมายไม่ได้รับการอบรมงานด้านการพัฒนาชนบทอย่างต่อเนื่อง

สุวิทย์ ชีรสาดาวัด และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (252, หน้า 262-265) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในหมู่บ้านอีสาน:กรณีบ้านโนนตะแบก ได้กล่าวถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สรุปได้ดังนี้ 1) ทำให้เกิดภาวะหนี้สินสูงขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ทำให้ชาวบ้านต้องมีภาวะหนี้สินสูงขึ้น เนื่องจากแหล่งอาหารตามธรรมชาติถูกทำลายจากการปลูกพืชเศรษฐกิจ การใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรทำให้ต้นทุนสูงแต่ผลผลิตยังได้เท่าเดิม และการรับเอาความทันสมัยซื้อหาเครื่องใช้ไฟฟ้ามาใช้ในบ้าน ทำให้รายได้มีไม่เพียงพอต่อรายจ่ายในครัวเรือน ทำให้เกิดการกู้หนี้ยืมสินไปใช้จ่าย เกิดภาวะหนี้สินสูงขึ้น 2) ทำให้เกิดปัญหาสังคมจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมา เช่น ปัญหาการพนัน ปัญหายาเสพติด เป็นต้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของนโยบายการพัฒนา
กวีานพะเยาที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมริมกวีานพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาเป็น
การศึกษาเชิงสำรวจ ผู้ศึกษาได้กำหนดแนวทางการศึกษาและดำเนินการดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ชุมชนเทศบาลเมืองพะเยา กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าบริเวณ
ถนนชายกวีานพะเยา และกลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 7,419 คน

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผู้ศึกษาใช้วิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการ
เปิดตารางของ ของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, หน้า 608) ได้จำนวนกลุ่ม
ตัวอย่าง 365 คน และใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ศึกษากำหนดขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเปิดตารางของ
ของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p. 608) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 365 คน
2. กำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างแต่ละชุมชน ผู้ประกอบการร้านค้าและนักท่องเที่ยว

ตาราง 2 แสดงจำนวนสัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
ชุมชนแม่ตำเมืองชุม	677	33
ชุมชนประตูประสาท	623	31
ชุมชนวัดบุญยืน	581	29
ชุมชนบ้านแทนดอกไม้	502	25
ชุมชนบ้านร่องห้า	596	29
ชุมชนบ้านสันต้นผึ้ง	584	29
ชุมชนสันหนองเหมียว	477	23
ชุมชนสันป่าค่าง	458	23
ชุมชนสันเวียงใหม่	459	23
ชุมชนบ้านสันกว๊าน	412	20
ชุมชนบ้านทุ่งกิว	484	24
ชุมชนบ้านสันช้างหิน	515	25
ชุมชนบ้านร่องไฮ	501	25
ผู้ประกอบการร้านค้าบริเวณถนนชายกว๊าน	50	2
นักท่องเที่ยว	500	25
รวม	7,419	365

3. ลงพื้นที่แต่ละชุมชน และสุ่มเก็บข้อมูลตามจำนวนสัดส่วนที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการตั้งคำถามจากการศึกษาเอกสารแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแบบสอบถามมีทั้งคำถามชนิดปลายปิด (Close-ended) และคำถาม ปลายเปิด (Open-ended)

แบบสอบถามมี 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา อาชีพมีลักษณะ เป็นข้อคำถามให้เลือกตอบ (Check List)

ส่วนที่ 2 ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม

โดยผู้ศึกษาได้ตั้งคำถามเชิงความคิดเห็น ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) โดยกำหนดความคิดเห็นเป็น 3 ระดับ และได้กำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

ผลกระทบมากขึ้น ค่าคะแนนเท่ากับ 3

ผลกระทบเท่าเดิม ค่าคะแนนเท่ากับ 2

ผลกระทบน้อยกว่าเดิม ค่าคะแนนเท่ากับ 1

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลกระทบจากการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนริมกว๊านพะเยา เพื่อนำไปแก้ไขและปรับปรุงต่อไป

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. วิเคราะห์ลักษณะของข้อมูลที่ต้องการ
2. ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามและกำหนดรูปแบบของแบบสอบถาม
3. เขียนแบบสอบถามฉบับร่าง
4. ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ความถูกต้องความเที่ยงตรงของข้อคำถามแต่ละข้อ นำข้อ

วิจารณ์มาพิจารณาแก้ไขให้เหมาะสม

5. ทดลองใช้และปรับปรุง โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างประมาณ 5-10 คน เพื่อพิจารณาความชัดเจนของคำถามต่าง ๆ ปัญหาที่พบจะนำมาพิจารณาปรับปรุงแบบสอบถาม

6. พิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้โดยใช้แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ทำหนังสือขออนุญาตจากนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองพะเยา เพื่อลงภาคสนามเก็บข้อมูลในเขต พื้นที่และขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง ลงภาคสนาม เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 365 คน
3. รวบรวมแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามแล้ว เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บได้มาวิเคราะห์ เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติทางสังคมศาสตร์ ดังต่อไปนี้

ผู้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ดำเนินการดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อจัดหมวดหมู่ตามลักษณะพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยการหาค่าร้อยละ (P) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำมาจัดลำดับความสำคัญ

เกณฑ์การแปลความหมาย การแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยคำตอบของแต่ละส่วน
ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2543, หน้า 35)

ระดับคะแนนเฉลี่ย ความหมาย

1.00 – 1.66	การพัฒนาส่งผลกระทบต่อชน้อยลง (ผลกระทบต่อทางบวก)
1.67 – 2.33	การพัฒนาส่งผลกระทบต่อปานกลาง/ไม่เปลี่ยนแปลง
2.33 – 3.00	การพัฒนาส่งผลกระทบต่อ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ตั้งแต่หลังสำนักงานเทศบาลเมืองพะเยา ถึงหน้าอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของนโยบายการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของชุมชนริมกว๊านพะเยา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดผสมระหว่างแบบปลายปิดและแบบปลายเปิด โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่สมบูรณ์ จำนวน 365 ชุด แล้วนำข้อมูลมาประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการศึกษาผลการวิเคราะห์ ซึ่งผู้ศึกษาจะขอเสนอผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ผลกระทบของนโยบายการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลกระทบจากการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อสภาพแวดล้อมต่างๆ ของชุมชนริมกว๊านพะเยา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	138	37.8
หญิง	227	62.2
รวม	365	100.0

จากตาราง 3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 62.2 และเป็นเพศชาย จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 37.8 ตามลำดับ

ตาราง 4 แสดงจำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20 ปี	8	2.2
21 – 30 ปี	24	6.6
31 – 40 ปี	21	5.8
41 – 50 ปี	104	28.5
51 – 60 ปี	169	46.3
61 ปีขึ้นไป	39	10.7
รวม	365	100.0

จากตาราง 4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 46.3 รองลงมา อายุ 41-50 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 28.5 และอายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 10.7 ตามลำดับ

ตาราง 5 แสดงจำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 10,000 บาท	58	15.9
10.001 – 20.000 บาท	125	34.2
20.001 – 30.000 บาท	104	28.5
30.001 – 40.000 บาท	39	10.7
40.001 – 50.000 บาท	35	9.6
มากกว่า 50,000 บาท	4	1.1
รวม	365	100.0

จากตาราง 5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10.001-20.000 บาท จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 34.2 รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20.001-30.000 บาท จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 28.5 และน้อยกว่า 10.000 บาท จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 15.9 ตามลำดับ

ตาราง 6 แสดงจำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้รับการศึกษา	22	6.0
ประถมต้น/ปลาย	25	6.8
มัธยมต้น/ปลาย	70	19.2
ปวช./ปวส	138	37.8
ปริญญาตรี	87	23.8
สูงกว่าปริญญาตรี	23	6.3
รวม	365	100.0

จากตาราง 6 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับ ปวช./ปวส. จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 37.8 รองลงมา จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 และระดับมัธยมต้น/ปลาย จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 19.2 ตามลำดับ

ตาราง 7 แสดงจำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับจ้างทั่วไป	101	27.7
ประมง	83	22.7
ทำไร่/ทำนา	22	6.0
ค้าขาย	85	23.3
รับราชการ	38	10.4
พนักงานบริษัท	36	9.9
รวม	365	100.0

จากตาราง 7 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 27.7 รองลงมาคือค้าขาย จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 และ อาชีพทำประมง จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 22.7 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ผลกระทบของการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลกระทบของการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อภาพรวมทั้ง 4 ด้าน

ปัจจัยสภาพแวดล้อม	\bar{x}	S.D.	ระดับผลกระทบ
1. ด้านสภาพแวดล้อม	2.00	0.67	ปานกลาง
2. ด้านเศรษฐกิจ	2.04	0.69	ปานกลาง
3. ด้านสังคม	1.97	0.66	ปานกลาง
4. ด้านวัฒนธรรม	2.13	0.69	ปานกลาง
รวม	2.03	0.68	ปานกลาง

จากตาราง 8 พบว่าผลกระทบของการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อปัจจัยสภาพแวดล้อม ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.03) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาสูงที่สุด คือด้านวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย 2.13) รองลงมา คือด้านเศรษฐกิจ (ค่าเฉลี่ย 2.04) ด้านสภาพแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 2.00) และด้านสังคม (ค่าเฉลี่ย 1.97) ตามลำดับ

ตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลกระทบของการพัฒนาถนนริมกว๊านพะเยาที่มีต่อสภาพแวดล้อม

ด้านสภาพแวดล้อม	\bar{X}	S.D.	ระดับผลกระทบ
1. การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับสภาพ แวดล้อมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว	2.06	0.73	ปานกลาง
2. การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้รายได้ของร้านค้าริมกว๊านพะเยาลดลง	1.90	0.61	ปานกลาง
3. การขยายถนนชายกว๊านพะเยาให้กว้างขึ้น ทำให้การจราจรสะดวกยิ่งขึ้น	2.21	0.77	ปานกลาง
4. การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา โดยการสร้างทางของจักรยาน เพื่อความปลอดภัย	1.87	0.60	ปานกลาง
5. การสร้างสวนสุขภาพหลังเทศบาล	1.99	0.66	ปานกลาง
6. การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาชม รู้จักกว๊านพะเยายิ่งขึ้น	1.78	0.61	ปานกลาง
7. การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้การเพิ่มจำนวนร้านค้าตามถนนชายกว๊าน มากขึ้น	1.99	0.80	ปานกลาง
8. การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้ร้านค้าดูแลรักษาความสะอาดมากขึ้น	2.23	0.58	ปานกลาง
9. การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว	1.86	0.64	ปานกลาง
10. การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้ผู้คนสัญจรมากขึ้น	2.07	0.73	ปานกลาง
รวม	2.00	0.67	ปานกลาง

จากตาราง 9 พบว่า ผลกระทบของนโยบายการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ที่มีต่อสภาพแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.00) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดเป็นรายข้อพบว่า การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้ร้านค้าดูแลรักษาความสะอาดมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 2.23) รองลงมา คือ การขยายถนนชายกว๊านพะเยาให้กว้างขึ้น ทำให้การจราจรสะดวกยิ่งขึ้น (ค่าเฉลี่ย 2.21) และการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้ผู้คนสัญจรมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 2.07) ตามลำดับ

ตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลกระทบของการพัฒนาถนนชาย
 กว๊านพะเยาที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจ

ด้านเศรษฐกิจ	\bar{X}	S.D.	ระดับ ผลกระทบ
1. ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของท่าน	2.04	0.78	ปานกลาง
2. ทำให้คนในชุมชนต้องพึ่งพารายได้จากชุมชนภายนอก	2.10	0.61	ปานกลาง
3. ทำให้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	2.25	0.63	ปานกลาง
4. ทำให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราในชุมชนมากขึ้น	2.11	0.68	ปานกลาง
5. เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยา เช่น เพิ่มจำนวนแหล่งท่องเที่ยว	2.21	0.72	ปานกลาง
6. ทำให้ชาวบ้านเสียผลประโยชน์ที่ดินทำกิน เช่น พื้นที่ ทำการเกษตรถูกเวนคืนไปสร้างถนน	1.89	0.82	ปานกลาง
7. ผลต่อการสร้างอาชีพและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจของคน ในชุมชน	2.00	0.66	ปานกลาง
8. ผลต่อการกระตุ้นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การมีถนนหนทางที่ดีขึ้น มีไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึง	1.86	0.79	ปานกลาง
9. ทำให้เกิดการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น เช่น การรวมกลุ่ม ผลิตสินค้า OTOP	2.07	0.65	ปานกลาง
10. ผลกระทบต่อคนหาปลาเพราะแหล่งทำมาหากินจะไม่มี หรือพื้นที่หาปลา/คุณภาพแหล่งน้ำเสื่อมโทรมทำให้ชาวประมง หาปลาได้น้อยลง	1.82	0.54	ปานกลาง
รวม	2.04	0.69	ปานกลาง

จากตาราง 10 พบว่าผลกระทบของการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อด้านเศรษฐกิจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.04) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดเป็นรายข้อพบว่าการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ค่าเฉลี่ย 2.25) รองลงมา คือ เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยา เช่น เพิ่มจำนวนแหล่งท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 2.21) และทำให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราในชุมชนมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 2.11) ตามลำดับ

ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลกระทบของการพัฒนาถนนชาย
กว๊านพะเยาที่มีต่อสังคม

ด้านสังคม	\bar{X}	S.D.	ระดับ ผลกระทบ
1. สัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัว เช่น ทำให้มีเวลา อยู่ด้วยกันมากขึ้น	1.97	0.68	ปานกลาง
2. ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี เช่น การเพิ่มแหล่งพักผ่อนยามเย็น	2.08	0.71	ปานกลาง
3. ทำให้การติดต่อสัมพันธ์กันในหมู่บ้านระหว่างหมู่บ้าน ชุมชน เมืองไปในทางที่ดีขึ้นเนื่องจากมีความสะดวกเรื่องการเดินทาง	1.90	0.61	ปานกลาง
4. ทำให้เกิดค่านิยมในการออกไปหางานทำในเมือง/ต่างชุมชน มากขึ้นเนื่องจากการเดินทางสะดวกขึ้น	2.23	0.78	ปานกลาง
5. ทำให้คนในชุมชนมีโอกาสพบปะผู้คนหลากหลายอาชีพ เช่น นักธุรกิจ พ่อค้าคนกลาง เป็นต้น	1.89	0.62	ปานกลาง
6. การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนลดลง เนื่องจากต้องเดินทางไป ประกอบอาชีพนอกชุมชน	1.99	0.66	ปานกลาง
7. ทำให้กลุ่มประชากรในท้องถิ่นเกิดค่านิยมในการดำรงชีวิตไป ในทางที่พึงเพื่อเกินฐานะ/เกินความจำเป็น	1.78	0.61	ปานกลาง
8. ชุมชนได้รับข่าวสาร มีการติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น	2.02	0.67	ปานกลาง
9. ส่งผลต่อการรวมกลุ่มในชุมชน ความเข้มแข็งขององค์กรใน ชุมชน เช่น การรวมกลุ่มผลิตสินค้า ออกกำลังกายยามเย็น	1.89	0.62	ปานกลาง
10. ทำให้คนในชุมชนรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยซึ่งเกิดจากความ วิตกกังวลเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การรวมกลุ่ม ของเด็กวัยรุ่นตามท้องถนน/ตามแหล่งท่องเที่ยว	1.97	0.67	ปานกลาง
รวม	1.97	0.66	ปานกลาง

จากตาราง 11 พบว่าผลกระทบของการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อสังคมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.97) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดเป็นรายข้อพบว่า การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้เกิดค่านิยมในการออกไปหางานทำในเมือง/ต่างชุมชน มากขึ้น เนื่องจากการเดินทางสะดวกขึ้น (ค่าเฉลี่ย 2.23) รองลงมา คือ ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี เช่น การเพิ่มแหล่งพักผ่อนยามเย็น (ค่าเฉลี่ย 2.08) และ ทำให้ชุมชนได้รับข่าวสาร มีการติดต่อกับสังคมภายนอกเพิ่มมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 2.02) ตามลำดับ

ตาราง 12 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลกระทบของการพัฒนาถนนชาย
กว๊านพะเยาที่มีต่อวัฒนธรรม

ด้านวัฒนธรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับผลกระทบ
1. การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้วัฒนธรรมพื้นบ้าน เปลี่ยนไป เช่นการแต่งกาย	2.29	0.65	ปานกลาง
2. ทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป	2.19	0.76	ปานกลาง
3. ทำให้คนในชุมชนยอมรับเสียงส่วนใหญ่	1.88	0.78	ปานกลาง
4. ทำให้วัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามาเร็วเกินไป	2.32	0.66	ปานกลาง
5. การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้อาชีพการประมง ลดน้อยลง	2.07	0.60	ปานกลาง
6. การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้ชุมชน ได้รับวัฒนธรรม จากหลายๆแห่ง ทั้งในและนอกประเทศ	1.98	0.64	ปานกลาง
7. ทำให้พฤติกรรมการแสดงออกของคนในชุมชนเปลี่ยนไป	2.16	0.75	ปานกลาง
8. ทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็นศิลปะวัฒนธรรมของคนในชุมชน	2.00	0.66	ปานกลาง
9. ทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคีกัน	2.11	0.77	ปานกลาง
10. ทำให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มากขึ้น	2.29	0.65	ปานกลาง
รวม	2.13	0.69	ปานกลาง

จากตาราง 12 พบว่าผลกระทบของการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.13) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดเป็นรายข้อพบว่า ทำให้วัฒนธรรมใหม่ ๆ เข้ามาเร็วเกินไป (ค่าเฉลี่ย 2.32) รองลงมา คือการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้วัฒนธรรมพื้นบ้าน เปลี่ยนไป เช่นการแต่งกาย และ. ทำให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 2.29) และ ทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป(ค่าเฉลี่ย 2.19) ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลกระทบของการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ที่มีต่อสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของชุมชนริมกว๊านพะเยา

1. ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาถนนริมกว๊านพะเยาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านสภาพแวดล้อม

1. ควรพัฒนาสวนหย่อมริมถนน เพื่อใช้เป็นสถานที่พักผ่อนใจมากขึ้น
2. ควรติดตั้งอุปกรณ์กีฬาเพิ่ม
3. การพัฒนาถนนริมกว๊านพะเยาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ควรสนับสนุนเป็นการท่องเที่ยว

ระบบเชิงนิเวศน์

ทางด้านเศรษฐกิจ

1. ควรพัฒนาศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว
2. ทำให้ชุมชนมีรายได้ สร้างเงินหมุนเวียนให้กับคนในชุมชน
3. ทำให้ชุมชนมีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและความเป็นอยู่
4. เพิ่มแหล่งท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายและเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ

ทางด้านสังคม

1. ควรคำนึงถึงผลกระทบด้านระบบนิเวศน์ด้วยเช่นเดียวกัน เช่น เลียง ควันมลพิษ
2. พัฒนาเส้นทางคมนาคม เพื่อเชื่อมโยงเข้าถึงชุมชนกว๊านพะเยา
3. ควรเน้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ชักจูงให้มีการใช้จักรยาน

ทางด้านวัฒนธรรม

1. ควรสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาบริเวณโดยรอบให้เกิดวิถีชีวิตชุมชน

ชีวิตชุมชน

2. ควรส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติให้จริงจัง เช่น บูรณะ

วัดกลางน้ำ ในกว๊านพะเยา

3. ควรส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น
4. ควรมีการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่แบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
5. ภายหลังจากการพัฒนาถนนริมกว๊านพะเยาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อ

ในด้านบวกหรือลบต่อชุมชนและตัวบุคคล

ด้านบวก

1. ทำให้กว๊านพะเยาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดและทำให้จังหวัดพะเยาเป็นที่รู้จักกันของคนทั้งประเทศมากขึ้น

2. มีที่วิ่งออกกำลังกาย และเงินจากนักท่องเที่ยวมาหมุนเวียนในจังหวัด

3. ครอบครัวได้อยู่รวมกันในตอนเย็น ๆ ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน
4. เป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดบริเวณชุมชนทำให้ชุมชนมีถนน แสงสว่าง จากไฟฟ้ามากขึ้นและทำให้ความเป็นอยู่ในชุมชนเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี
5. ทำให้ชุมชนรอบกว๊านมีรายได้จากสินค้าโอท็อป และอาหาร รายได้จากที่พักหรือการสร้างงานใหม่จากการท่องเที่ยว มีการค้าขาย มีการทำมาหากินทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น

6. มีสถานที่จัดกิจกรรม

ด้านลบ

1. ต้องหางานและมาแนะนำงานให้ชาวบ้านทำเพราะว่ากระทบต่อชาวบ้านที่หากินกับกว๊านทำให้การประกอบอาชีพของชาวประมงลดลง
2. กลัวเกิดอาชญากรรมเพราะมีวัยรุ่นมามีวุ่นวายมีมอเตอร์ไซด์ส่งเสียงดังโวยวาย
3. อาจเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้ลดลง
4. เกิดมลพิษ ฝุ่น ควัน จากระถางดอกไม้ที่มากขึ้น แหล่งธรรมชาติการถูกรุกล้ำมากเกินไป
5. มีแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อน และออกกำลังกายในชุมชนมากขึ้น
7. จำนวนขยะต้องเพิ่มขึ้นตามจำนวนนักท่องเที่ยว
8. ทำให้รอบบริเวณกว๊านเกิดการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เคยมีผักตบชวาหนาแน่นถูกกำจัดไป
9. มีนายทุนมาสร้างสิ่งก่อสร้างหรือสิ่งบันเทิงต่าง ๆ อาจทำให้วิถีชีวิตต้องเปลี่ยนไปอาจทำให้สูญเสียวัฒนธรรมที่ใช้ในการทำมาหากิน เช่น ผักตบชวา และการหาปลา

ข้อเสนอแนะจากชุมชนเกี่ยวเนื่องจากการพัฒนากว๊านพะเยา

1. ควรขยายถนนรอบกว๊านเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการเดินทางและมีแสงสว่างให้เพียงพอ เพื่อลดการมีวุ่นวายของวัยรุ่น
2. ในด้านทรัพยากรน้ำทางไหลของน้ำควรขุดลอกทำเหมืองใหม่
3. ควรมีถังขยะสำหรับหมู่บ้านและจัดทำเป็นที่เฝ้าขยะแบบลดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม และ ต้องการให้มีถังขยะบริเวณถนนในแต่ละจุดของหมู่บ้านและจัดทำเหล็กกันบริเวณรอบถังเพื่อป้องกันสัตว์คุ้ยขยะจะทำให้บริเวณข้างถนนสะอาด
4. ควรปรับปรุงทัศนียภาพบริเวณริมกว๊านและถนนสู่กว๊าน
5. ถนนรอบกว๊านควรมีไฟฟ้าข้างถนน และสร้างขอบถนนเพื่อให้เกิดอันตรายในการขับขี่รถบนถนน และมีต้นไม้ปลูกตามข้างถนนบ้าง และอาจจะมีสวนหย่อมให้มากกว่าเดิม

6. ส่งเสริมอาชีพการทำประมงพื้นบ้านมากขึ้น จัดทำเป็นโครงการเพื่อช่วยเหลือและงบประมาณสนับสนุนให้ชาวบ้านกินดี อยู่ดี มีอาหารและการอุปโภค บริโภคเพียงพอ ช่วยลดการว่างงานในชุมชน ส่งเสริมและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนและเป็นแหล่งศึกษาหาเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืน

7. ครอบอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น ศาสนสถาน ประเพณีโบราณ ตลอดจนถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ต้นน้ำลำธารที่เป็นแหล่งกำเนิดแม่น้ำอิง เช่น น้ำขุนต่อม และอื่น ๆ เป็นต้น

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ตั้งแต่หลังสำนักงานเทศบาลเมืองพะเยา ถึงหน้าอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา 2 ประการ คือ ประการที่ 1 เพื่อศึกษาผลกระทบที่มีต่อชุมชนจากการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ตั้งแต่หลังสำนักงานเทศบาลเมืองพะเยา ถึงหน้าอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ประการที่ 2 เพื่อหาแนะแนวทางในการลดปัญหาผลกระทบ และหาแนวทางจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนจากการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ตั้งแต่หลังสำนักงานเทศบาลเมืองพะเยา ถึงหน้าอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนในชุมชนเทศบาลเมืองพะเยา กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าบริเวณถนนชายกว๊านพะเยา และกลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 7,419 คน ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เมื่อเปิดตารางของ ของเครจซี่ และมอร์แกน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 365 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามมี 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นการสอบถามด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อม และส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลกระทบจากการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ สถิติที่ใช้ในการศึกษา ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำมาจัดลำดับความสำคัญ

กรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ได้มาจากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา จากตัวแปรอิสระที่ได้ศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ที่มีต่อสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของชุมชนริมกว๊านพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา สรุปได้ดังนี้

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 51-60 ปี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท การศึกษาในระดับปวช./ปวส และประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป

ผลกระทบของการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อบัจจัยด้านต่าง ๆ

ผลกระทบของการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาโดยรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.03) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาสูงที่สุด คือด้านวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย 2.13) รองลงมา คือด้านเศรษฐกิจ (ค่าเฉลี่ย 2.04) ด้านสภาพแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 2.00) และด้านสังคม (ค่าเฉลี่ย 1.97) ตามลำดับ

ด้านสภาพแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่าผลกระทบของนโยบายการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ที่มีต่อสภาพแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.00) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดเป็นรายข้อพบว่า การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้ร้านค้าดูแลรักษาความสะอาดมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 2.23) รองลงมา คือ การขยายถนนชายกว๊านพะเยาให้กว้างขึ้น ทำให้การจราจรสะดวกยิ่งขึ้น (ค่าเฉลี่ย 2.21) และการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้ผู้คนสัญจรมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 2.07) ตามลำดับ

ด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่า พบว่าผลกระทบของการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อด้านเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.04) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดเป็นรายข้อพบว่า การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ค่าเฉลี่ย 2.25) รองลงมา คือ เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยา เช่น เพิ่มจำนวนแหล่งท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 2.21) และทำให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราในชุมชนมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 2.11) ตามลำดับ

ด้านสังคม

จากการศึกษาพบว่า พบว่าผลกระทบของการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อสังคมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.97) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดเป็นรายข้อพบว่า การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้เกิดค่านิยมในการออกไปหางานทำในเมือง/ต่างชุมชน มากขึ้นเนื่องจากการเดินทางสะดวกขึ้น (ค่าเฉลี่ย 2.23) รองลงมา คือ ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี เช่น การเพิ่มแหล่งพักผ่อนยามเย็น (ค่าเฉลี่ย 2.08) และทำให้ชุมชนได้รับข่าวสาร มีการติดต่อกับสังคมภายนอกเพิ่มมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 2.02) ตามลำดับ

ด้านวัฒนธรรม

จากการศึกษาพบว่า ผลกระทบของการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.13) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดเป็นรายข้อพบว่า ทำให้วัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามาเร็วเกินไป (ค่าเฉลี่ย 2.32) รองลงมา คือการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้วัฒนธรรมพื้นบ้าน เปลี่ยนไป เช่นการแต่งกาย และทำให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 2.29) และ ทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป (ค่าเฉลี่ย 2.19) ตามลำดับ

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษา เรื่อง ผลกระทบจากการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา เขตเทศบาลเมืองพะเยา อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ครั้งนี้ พบว่า

ผลกระทบโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยที่ส่งผลกระทบ ด้านต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ผลกระทบทางสภาพแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ผลกระทบด้านบวก พบว่าการพัฒนาถนนรอบกว๊านพะเยา ทำให้ ร้านค้าตามถนนชายกว๊าน ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดร้านและหน้าร้านจึงทำให้สิ่งแวดล้อมบริเวณถนนชายกว๊านสะอาดและดูเป็นระเบียบมากขึ้น การขยายถนนชายกว๊านพะเยาให้กว้างขึ้นทำให้การจราจรสะดวกยิ่งขึ้น และยังทำให้ผู้คนสัญจรมากขึ้น การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาส่งผลให้เกิดการบริการด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการต่าง ๆ และส่งผลให้สภาพแวดล้อมถนนชายกว๊านและเมืองพะเยาเป็นเมืองน่าอยู่ มากยิ่งขึ้น

ผลกระทบด้านลบ พบว่า การพัฒนา ทำให้สภาพชีวิตที่เรียบง่ายเปลี่ยนไปเมื่อการสัญจรสะดวกขึ้นทำให้ผู้คนสัญจรมากขึ้น รถ คำนวนรถมีมากขึ้น และเมื่อถนนขยายร้านค้าริมกว๊านเพิ่มขึ้นตาม ส่งผลทำให้ร้านค้าเดิมมีรายได้ลดลง

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ผลกระทบทางเศรษฐกิจในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ผลกระทบด้านบวก พบว่าการพัฒนาถนนรอบกว๊านพะเยา ทำให้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยา เช่น เพิ่มจำนวนแหล่งท่องเที่ยว และทำให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราในชุมชนมากขึ้น การพัฒนารอบกว๊านพะเยามีผลต่อการกระตุ้นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การมีถนนหนทางที่ดีขึ้น มีไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึง เนื่องมาจากการพัฒนาดังกล่าวสร้างความเจริญมาสู่ชุมชน เพราะการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และโครงสร้างทางด้านการคมนาคมย่อมสร้างความเจริญด้านเทคโนโลยีและเศรษฐกิจตามมา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุริย์ บุญญานุกพงศ์ (2539) ศึกษาเรื่องผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว:ศึกษากรณีจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในชุมชน การท่องเที่ยวได้เป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนอย่างรวดเร็ว การพัฒนาด้านคมนาคม การบริการสาธารณสุขูปโภค และสาธารณูปการต่าง ๆ รวมทั้งการบริการทางสังคมอื่น ๆ ได้รับการสนับสนุนมากขึ้น เพื่อให้สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม กิจกรรมการท่องเที่ยวได้ส่งผลทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนมากขึ้น

ผลกระทบด้านลบ พบว่า การพัฒนา ทำให้ชาวบ้านมีภาวะหนี้สินเพิ่มขึ้น ทำให้คนในชุมชนมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายในครัวเรือน คาดว่าอาจเป็นเพราะการดำเนินชีวิตได้รับความสะดวกสบายจากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมและระบบสาธารณสุขูปโภค นอกจากนี้ยังทำให้การดำเนินชีวิตเปลี่ยนไปจากชีวิตที่เรียบง่ายเปลี่ยนไปใช้ชีวิตที่ฟุ่มเฟือยตามกระแสสังคมภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของภักธนันท์ ไชยประภา (2542, หน้า 88-171) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจในตำบลเกาะนางคำ อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ตั้งแต่มีการสร้างสะพานเชื่อมเกาะ ผลการศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ โดยศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการผลิตการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ มี 3 ด้าน ดังนี้ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ทำให้รายได้ประชาชนเพิ่มมากขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจของชาวบ้านในตำบลเกาะนางคำ ส่งผลทำให้ชาวบ้านมีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามา ทำให้ได้ผลผลิตจำนวนมาก มีคุณภาพเพียงพอกับความต้องการของประชาชนและจากการขยายตลาดภายในหมู่บ้านไม่ว่าระหว่างหมู่บ้านตำบล หรือชุมชนเมือง ส่งผลให้ผลผลิตจำหน่ายได้มากและหลากหลายขึ้น ทำให้รายจ่ายของประชาชนเพิ่มสูงขึ้น และมีการกู้หนี้ยืมสินมากขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ ส่งผลให้รายจ่ายในการผลิตเพิ่มมากขึ้นและเกิดภาวะการเป็นหนี้สินจากการที่ทรัพยากรลดน้อยลงไม่เพียงพอกับการผลิตเพื่อขาย ทำให้การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้

ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้นและทำให้มีร้านค้าในหมู่บ้านเพิ่มขึ้นและมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น ทำให้เกิดระบบราคาเงินตราการเก็บออม และการกู้ยืมขึ้นในตำบล

ด้านสังคม พบว่า ผลกระทบทางสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ผลกระทบด้านบวก พบว่า การพัฒนา ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี เช่น การเพิ่มแหล่งพักผ่อนยามเย็น และยังทำให้ชุมชนได้รับข่าวสาร มีการติดต่อกับสังคมภายนอกเพิ่มมากขึ้น มีการพัฒนาแหล่งออกกำลังกายรอบกว๊านพะเยา สามารถดัดแปลงให้เป็นสถานที่ออกกำลังกายยามเย็น เกิดผลดีต่อคนในชุมชนทำให้เพิ่มสถานที่พบปะ ออกกำลังกายของคนในชุมชนอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุทธิชัย เสมอเชื้อ (2549, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ผลกระทบทางสุขภาพจากการก่อสร้างเขื่อนกั้นตลิ่งกว๊านพะเยา ผลการศึกษาพบว่าผลกระทบด้านสังคมทางบวก คือ 1) ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น 2) ครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกัน และ 3) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น

ผลกระทบด้านลบ พบว่า การพัฒนา ทำให้เกิดค่านิยมในการออกไปหางานทำในเมือง/ต่างชุมชนมากขึ้น เป็นผลมาจากเกิดความสะดวกสบายในการเดินทาง การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนลดลง เนื่องจากต้องเดินทางไปทำงานนอกชุมชน และการพัฒนาถนนชานชาลากว๊านพะเยา ยังส่งผลต่อคนในชุมชนเกี่ยวกับความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย ต่อตนเองและทรัพย์สิน จากการรวมกลุ่มของเด็กวัยรุ่นตามท้องถนนหรือตามแหล่งท่องเที่ยว

ด้านวัฒนธรรม พบว่า ผลกระทบทางวัฒนธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ผลกระทบด้านบวก พบว่าการพัฒนาถนนรอบกว๊านพะเยา ทำให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

ผลกระทบด้านลบ พบว่า การพัฒนา ทำให้วัฒนธรรมใหม่ ๆ เข้ามาเร็วเกินไป ทำให้วัฒนธรรมพื้นบ้าน วิถีชีวิตของคนในชุมชน เปลี่ยนไป เช่น การแต่งกาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของน้อย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2528, หน้า 214-217) ได้กล่าวถึงผลกระทบการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจมี 3 ด้านได้แก่ด้านสังคม ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านประชากร การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร ได้แก่ การย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเมืองของคนหนุ่มสาวมากขึ้น จึงทำให้ความหลากหลายของประชากรเปลี่ยนไปเป็นในชนบทเหลือเฉพาะคนชราและเด็ก เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ทางสังคม การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจส่งผลให้สถานภาพและบทบาทความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชนเปลี่ยนแปลงไปและการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม มีการเลียนแบบวัฒนธรรมเมืองมากยิ่งขึ้นทำให้มีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชน

สรุปโดยรวมกล่าวได้ว่าเมื่อมีความเจริญหรือความเปลี่ยนแปลงเข้ามาประชาชนย่อมได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบไม่มากนักย่อย กล่าวคือ ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่าผลกระทบของการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อปัจจัยสภาพแวดล้อม ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาสูงที่สุด คือด้านวัฒนธรรม มากที่สุด รองลงมา คือด้านเศรษฐกิจ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านสังคม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีผลกระทบของการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อปัจจัยสภาพแวดล้อม ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเพื่อลดผลกระทบในด้านต่างๆ ผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุง หรือลดผลกระทบของการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา

ทางด้านสภาพแวดล้อม

ควรพัฒนาสวนหย่อมริมถนน เพื่อใช้เป็นสถานที่พักผ่อนใจ ดูเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงามมากขึ้น สนับสนุนการท่องเที่ยวระบบเชิงนิเวศน์ โดยรณรงค์จากเยาวชนในพื้นที่ก่อน และควรพัฒนาศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทำให้นักท่องเที่ยวจดจำทัศนียภาพอันงดงามของกว๊านพะเยา โดยเริ่มตั้งแต่ ถนนที่เรียบ สะอาด ร้านค้าเป็นระเบียบเรียบร้อย

ทางด้านเศรษฐกิจ

ควรพัฒนาแหล่งกระจายสินค้าและส่งเสริมสินค้าท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนมีรายได้ สร้างเงินหมุนเวียนให้กับคนในชุมชนโดยการสร้างจุดบริการสินค้าพื้นบ้าน OTOP ในบริเวณที่นักท่องเที่ยวเข้าถึงได้อย่างสะดวก

ทางด้านสังคม

ควรคำนึงถึงผลกระทบด้านระบบนิเวศน์ด้วยเช่นเดียวกัน เช่น เสียง คิววัน มลพิษ พัฒนาเส้นทางคมนาคม เพื่อเชื่อมโยงเข้าถึงชุมชนกว๊านพะเยา ปลุกฝังให้คนในชุมชนรู้จักสามัคคี ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการร่วมพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ควรเน้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ชักจูงให้มีการใช้จักรยาน

ทางด้านวัฒนธรรม

ควรสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาบริเวณโดยรอบให้เกิดวิถีชีวิตชุมชนควรส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม และธรรมชาติ ให้จริงจัง เช่น วัดกลางน้ำ ในกว๊านพะเยา และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

ข้อเสนอแนะการนำผลการศึกษาไปใช้ จากผลกระทบด้านบวกและด้านลบ

ผลกระทบด้านบวก ทำให้จังหวัดพะเยาเป็นที่รู้จักของคนทั้งในและต่างประเทศมากขึ้น เนื่องจากถนนหนทางที่สะดวกมากขึ้น ทำให้กว๊านพะเยาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัด มีบริเวณสำหรับวิ่งออกกำลังกาย เกิดการหมุนเวียนของเงินจากนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ทำให้ครอบครัวได้อยู่รวมกัน มีกิจกรรมร่วมกัน ทำให้ชุมชนปลอดภัย เนื่องจากแสงสว่างจากไฟฟ้าตามถนน และทำให้ความเป็นอยู่ในชุมชนเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ทำให้ชุมชนมีรายได้จากสินค้าโอท็อป อาหาร ที่พัก มีการทำมาหากินทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น ตลอดจนมีสถานที่จัดกิจกรรม

ผลกระทบด้านลบ ทำให้เกิดมลพิษ ควันรถจากการใช้ถนนมากขึ้น ทำให้การประกอบอาชีพของชาวประมงลดลง เกิดอาชญากรรมเพราะมีวัยรุ่นมั่วสุมตามท้องถนน ขับขี่มอเตอร์ไซด์ส่งเสียงดัง จำนวนขยะเพิ่มมากขึ้นทำให้รอบบริเวณกว๊านเกิดการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เคยมีผักตบชวาหนาแน่นถูกกำจัดไป ทำให้วิถีชีวิตต้องเปลี่ยนไปเนื่องจากมีนายทุนมาสร้างสิ่งก่อสร้างหรือสิ่งบันเทิงต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

เพื่อให้ได้ข้อมูลและผลกระทบ ในด้านอื่นๆ ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้ที่สนใจอาจศึกษาถึง แนวทางการร่วมมือของชุมชน เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ ด้านอาชีพและรายได้ เพื่อให้ทราบถึงทิศทางการร่วมมือ การแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการพัฒนากว๊านพะเยาให้ครอบคลุมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกว๊านพะเยา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมป่าไม้.(2538) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล. กรุงเทพมหานคร: สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ,
- กรรณิการ์ สุขเกษม. (2537). การสำรวจข้อมูลความเสี่ยงของผู้สูงอายุไทย โครงการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพฯ.
- กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและพลังงาน. (2551). การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โครงการผู้นำอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและพลังงาน.
- กฤตภาส อุตรวีรการ. (2547). ความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการก่อสร้างและบูรณะทางหลวงของกรมทางหลวง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี.
- กาญจนา เกรียงสี และคณะ. (2541). การศึกษาและพัฒนาจังหวัดที่ตั้งวิทยาเขตสารสรวทเป็นแหล่งท่องเที่ยว:กรณีศึกษาจังหวัดพะเยา. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- กิ่งแก้ว เสลิ. (2539). ผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมกับคุณภาพชีวิต. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- กิตติ คันธา. (2536). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชนบท กรณีอำเภอเวียงใหญ่จังหวัดขอนแก่น. กรุงเทพฯ: สถาบันบัญญัติพัฒนาบริหารศาสตร์.
- เกษม จันทรแก้ว. (2542). วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ปณิธิวิทยลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกษม สาหรวัยทิพย์. (2542). ระเบียบวิธีวิจัย. พิษณุโลก: โรงพิมพ์รัตนสุวรรณ.
- ไกรยุทธ ธีรตยาคินันท์ และสุวัฒนา ธาดานิติ. (2545). การพัฒนาชนบทแนวใหม่: ความเก่าในทศวรรษใหม่. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชบวน พลตรี. (2537). มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ชวลิต โภชนพันธ์. (2542). ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหามลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคมจากการดำเนินนโยบายพัฒนานิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด:กรณีศึกษาโรงเรียน มาบตาพุดพันพิทยาคาร. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณรงค์ เล็งประชา. (2539). พื้นฐานวัฒนธรรมไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ธรรมวิมลโมลี. (2538). ประวัติกว๊านพะเยา. เชียงราย: เชียงรายไพศาลการพิมพ์.

- ธรรมวิมลโมลี. (2538). **ตำนานเมืองเชียงใหม่**. กรุงเทพมหานคร: พิชฌเนศ พรินต์ติ้ง.
- ปรีชา คุณินทร์พันธุ์. **กลุ่มสังคมในสังคมและวัฒนธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2549). **การวิจัยประเมินผล**. กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์พระนคร.
- พงศ์พิพัฒน์ โสนางรอง. (2544). **ผลกระทบของอุตสาหกรรมต่อความเป็นอยู่ของชาวเทศบาลตำบลมาตาพุด**. วิทยานิพนธ์ ปร.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- พงศ์สิทธิ์ ศรีสมทรัพย์. (2543) **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พีระ รัตนวิจิตร. (2536). **ผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกที่มีต่อพฤติกรรมการบริโภคของครอบครัว:กรณีเทศบาลตำบลมาตาพุด จังหวัดระยอง**. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ภาวิณี เขียมตระกูล. (2551). **ปัจจัยของเมืองที่ส่งผลต่อความปลอดภัยทางถนนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2548) **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง วัฒนธรรมของประวัติศาสตร์การพัฒนาในอาณาเขตบริเวณกว๊านพะเยา**.
- มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา. (2547). **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง รายงานการวิจัยเรื่อง กว๊านพะเยาในบริบทการพัฒนา ความหมายและการปฏิบัติการ**.
- เยาวดี วิบูลย์ศรี. (2542) **การวัดผลและสร้างแบบสอบถามผลสัมฤทธิ์** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รพีพรรณ สุวรรณณัฐโชติ. (2530). **สังคมวิทยา**. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ลือชัย จุลาสัย. (2536). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจภาคเหนือตอนบน**. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: โรงพิมพ์.
- สนธยา พลศรี. (2541). **สังคมวิทยาเบื้องต้น**. สงขลา: สถาบันราชภัฏสงขลา.
- สนิท สมัครการ. (2538). **การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. **สังคมวิทยาชนบท:วิธีการวิจัย ทฤษฎีและการเปลี่ยนแปลงในสังคมชนบทไทย**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สหวิทยา วิเศษ และศิริวรรณ มโนวงศ์ (2549). รายงานการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ
การจัดการกว๊านพะเยา

สาลินี ปราบ. (2543). ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวเลเกาะสิเหร่
อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต. ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2546). **ชีวิตหญิงไทยในต่างแดน.**
 จังหวัดขอนแก่น: กระทรวงมหาดไทย.

สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
 สิ่งแวดล้อม. (2538). มติคณะรัฐมนตรี 1 สิงหาคม 2543 เรื่อง ทะเบียนรายนาม
 พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติและระดับชาติของประเทศไทย และมาตรการ
 อนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ, 2546.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. ศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ ประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมเมืองพะเยา.
มติชน.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (15 มีนาคม 2538). ศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ ประวัติศาสตร์ สังคมและ
 วัฒนธรรมเมืองพะเยา. กรุงเทพฯ มติชน.

สุนันทา สุวรรณโณดม. (2535). **ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นเมืองกับการพัฒนาประเทศ.**
 กรุงเทพมหานคร: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภิตย์ ออบอุ้น. (2541). **ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**
ศึกษาเฉพาะกรณีเส้นทางสายลำน้ำกก. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุวิทย์ ชีระดาศวัต และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2529). **การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและ**
วัฒนธรรมของหมู่บ้านอีสาน: กรณีบ้านโนนตะแบก. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

แสงสรรค์ ภูมิสถาน. (2546). **ผลกระทบของกิจกรรมนันทนาการต่อคุณภาพน้ำในแหล่ง**
นันทนาการธรรมชาติ: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเอราวัณ. กรุงเทพมหานคร:
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

แสวง รัตน์มงคลมาศ. (2538). **ทฤษฎีสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ชมรมนักพัฒนาสังคม**
 สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์. (2541). **เอกสารประกอบการสอนระดับบัณฑิตศึกษา เรื่องแนวคิด**
การประเมินโครงการ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: เชียงใหม่

อุเทน ปัญญโญ. (2543). **ระเบียบวิธีวิจัย. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.**

เอกภพ อภัยรัตน์. (2544). **ความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานการพัฒนา**
โครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครหาดใหญ่. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการศึกษา

เรื่อง ผลกระทบจากการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา เขตเทศบาลเมืองพะเยา อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

คำชี้แจง แบบสอบถามแบ่งหัวข้อคำถามออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา อาชีพมีลักษณะ เป็นข้อความให้เลือกตอบ (Check List)

ส่วนที่ 2 ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลกระทบจากการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยาที่มีต่อสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนริมกว๊านพะเยา

ขอให้ท่านตอบแบบสอบถามทุกข้อและตอบตามสภาพที่เป็นจริง เพราะข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์และตรงความเป็นจริงจะช่วยให้การศึกษาครั้งนี้มีคุณค่า ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาโดยรวม

ขอขอบพระคุณในการให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
2. อายุ 1. ต่ำกว่า 20 ปี
 2. 21 – 30 ปี
 3. 31 – 40 ปี
 4. 41 – 50 ปี
 5. 51 – 60 ปี
 6. 61 ปีขึ้นไป
3. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1. น้อยกว่า 10,000 บาท
 2. 10,001 – 20,000 บาท
 3. 20,001 – 30,000 บาท
 4. 30,001 – 40,000 บาท
 5. 40,001 – 50,000 บาท
 6. มากกว่า 50,000 บาท
4. ระดับการศึกษา 1. ไม่ได้รับการศึกษา
 2. ประถมต้น / ปลาย
 3. มัธยมต้น / ปลาย
 4. ปวช. / ปวส.
 5.ปริญญาตรี
 6. สูงกว่าปริญญาตรี
5. อาชีพ 1. รับจ้างทั่วไป
 2. ประมง
 3. ทำไร่ / ทำนา
 4. ค้าขาย
 5. รับราชการ
 6. พนักงานบริษัท

ส่วนที่ 2 ผลกระทบต่อปัจจัยสภาพแวดล้อม

ท่านคิดว่า เมื่อมีการพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ส่งผลกระทบต่อด้านสภาพแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรมในชุมชนของท่านประเด็นต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด โปรด ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับข้อคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็นคำถาม	ผลกระทบ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ด้านสภาพแวดล้อม			
1. การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับสภาพ แวดล้อมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว			
2. การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้รายได้ของร้านค้าริมกว๊านพะเยาลดลง			
3. การขยายถนนชายกว๊านพะเยาให้กว้างขึ้น ทำให้การจราจรสะดวกยิ่งขึ้น			
4. การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา โดยการสร้างทางของจักรยาน เพื่อความปลอดภัย			
5. การสร้างสวนสุขภาพหลังเทศบาล			
6. การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาชม รั้วกว๊านพะเยายิ่งขึ้น			
7. การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้การเพิ่มจำนวนร้านค้าตามถนนชายกว๊าน มากขึ้น			
8. การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้ร้านค้าดูแลรักษาความสะอาดมากขึ้น			
9. การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว			
10. การพัฒนาถนนชายกว๊านพะเยา ทำให้ผู้คนสัญจรมากขึ้น			

ประเด็นคำถาม	ผลกระทบ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ด้านเศรษฐกิจ			
1. ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของท่าน			
2. ทำให้คนในชุมชนต้องพึ่งพารายได้จากชุมชนภายนอก			
3. ทำให้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น			
4. ทำให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราในชุมชนมากขึ้น			
5. เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยา เช่น เพิ่มจำนวนแหล่งท่องเที่ยว			
6. ทำให้ชาวบ้านเสียผลประโยชน์ที่ดินทำกิน เช่น พื้นที่ทำการเกษตรถูกเวนคืนไปสร้างถนน			
7. ผลต่อการสร้างอาชีพและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน			
8. ผลต่อการกระตุ้นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การมีถนนหนทางที่ดีขึ้น มีไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึง			
9. ทำให้เกิดการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น เช่น การรวมกลุ่มผลิตสินค้า OTOP			
10. ผลกระทบต่อคนหาปลาเพราะแหล่งทำมาหากินจะไม่มี หรือพื้นที่หาปลา/คุณภาพแหล่งน้ำเสื่อมโทรมทำให้ชาวประมงหาปลาได้น้อยลง			

ประเด็นคำถาม	ผลกระทบ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ด้านสังคม			
1.สัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัว เช่น ทำให้มีเวลาอยู่ด้วยกันมากขึ้น			
2.ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี เช่น การเพิ่มแหล่งพักผ่อนยามเย็น			
3.ทำให้การติดต่อสัมพันธ์กันในหมู่บ้านระหว่างหมู่บ้าน ชุมชนเมืองไปในทางที่ดีขึ้นเนื่องจากมีความสะดวกเรื่องการเดินทาง			
4.ทำให้เกิดค่านิยมในการออกไปทำงานทำในเมือง/ต่างชุมชนมากขึ้นเนื่องจากการเดินทางสะดวกขึ้น			
5.ทำให้คนในชุมชนมีโอกาสพบปะผู้คนหลากหลายอาชีพ เช่น นักธุรกิจ พ่อค้าคนกลาง เป็นต้น			
6.การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนลดลง เนื่องจากการเดินทางไปประกอบอาชีพนอกชุมชน			
7.ทำให้กลุ่มประชากรในท้องถิ่นเกิดค่านิยมในการดำรงชีวิตไปในทางที่ฟุ้งเฟ้อเกินฐานะ/เกินความจำเป็น			
8.ทำให้ชุมชนได้รับข่าวสาร มีการติดต่อกับสังคมภายนอกเพิ่มมากขึ้น			
9.ส่งผลต่อการรวมกลุ่มในชุมชน ความเข้มแข็งขององค์กรในชุมชน เช่น การรวมกลุ่มผลิตสินค้า ออกกำลังกายยามเย็น			
10.ทำให้คนในชุมชนรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยซึ่งเกิดจากความวิตกกังวลเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การรวมกลุ่มของเด็กวัยรุ่นตามท้องถนน/ตามแหล่งท่องเที่ยว			

ประเด็นคำถาม	ผลกระทบ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ด้านวัฒนธรรม			
1. การพัฒนาถนนสายกวีานพะเยา ทำให้วัฒนธรรมพื้นบ้านเปลี่ยนไป เช่นการแต่งกาย			
2. ทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป			
3. ทำให้คนในชุมชนยอมรับเสียงส่วนใหญ่			
4. ทำให้วัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามาเร็วเกินไป			
5. การพัฒนาถนนสายกวีานพะเยา ทำให้อาชีพการประมง ลดน้อยลง			
6. การพัฒนาถนนสายกวีานพะเยา ทำให้ชุมชนได้รับวัฒนธรรมจากหลายๆแห่ง ทั้งในและนอกประเทศ			
7. ทำให้พฤติกรรมการแสดงออกของคนในชุมชนเปลี่ยนไป			
8. ทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็นศิลปะวัฒนธรรมของคนในชุมชน			
9. ทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคีกัน			
10. ทำให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มากขึ้น			

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ท่านมีข้อคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการพัฒนาถนนริมหาดกวีานพะเยาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าภายหลังจากการพัฒนาถนนริมกว๊านพะเยาให้เป็น แหล่งท่องเที่ยว
ส่งผลกระทบต่อในด้านบวกหรือลบต่อชุมชนของท่าน และตัวท่านอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. ท่านต้องการให้ชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่ ได้รับการแก้ไขหรือปรับปรุงด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ชื่อ นามสกุล	นายกฤศ แสงตะวัน
วัน เดือน ปี เกิด	28 สิงหาคม 2507
ที่อยู่ปัจจุบัน	420/7 ถ.แม่ต๋ำสายใน ต.แม่ต๋ำ อ.เมือง จ.พะเยา
ที่ทำงานปัจจุบัน	เทศบาลเมืองพะเยา
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	เจ้าพนักงานเทคนิค 6
ประสบการณ์การทำงาน	
พ.ศ. 2555	เจ้าพนักงานเทคนิค
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2549	ปริญญาตรี รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงราย

